

Strategia Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030

Starogard Gdański 2023

Zamawiający:

Gmina Starogard Gdański
ul. Sikorskiego 9
83-200 Starogard Gdański

Wykonawca:

Westmor Consulting Urszula Wódkowska
Biuro: ul. Królewiecka 27, 87-800 Włocławek
Siedziba: ul. 1 Maja 1A, 87-704 Bądkowo

Zespół autorów pod kierownictwem
Karoliny Drzewieckiej – Kierownika Projektu:
Joanna Kaszubska – Konsultant
Martyna Ciska – Analityk
Mateusz Grzelak – Analityk

Spis treści

Wstęp	4
1. Wnioski z diagnozy	11
1.1. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy	12
1.2. Analiza SWOT	28
1.3. Potencjał gminy	30
1.4. Bariery i potrzeby rozwojowe	30
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych i oczekiwane rezultaty planowanych działań	32
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	43
3.1. Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych	43
3.2. System powiązań przyrodniczych	46
3.3. Główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych	49
3.4. Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej	52
4. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie	55
4.1. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu	55
4.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	59
4.3. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej	61
4.4. Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	65
4.5. Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego	65
4.6. Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej	66
4.7. Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW	68
4.8. Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko	69
4.9. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej	69
4.10. Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji	70
5. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań	71
6. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy Starogard Gdański	72
7. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	73
8. Ramy finansowe i źródła finansowania	80
9. Załączniki	89
Spis tabel i rysunków	90

Wstęp

Strategia rozwoju jest planem osiągnięcia długofalowych zamierzeń, implikując przejście ze stanu istniejącego do pożądanego, wyrażonego w wizji rozwoju. Strategia rozwoju stanowi najważniejszy dokument przygotowywany przez samorząd gminny, który określa priorytety i cele rozwoju społeczno-gospodarczego danej jednostki.

Niniejszy dokument strategiczny stanowi również podstawę do opracowania i wdrażania projektów współfinansowanych m.in. ze środków zewnętrznych.

W ramach prac nad strategią rozwoju przeprowadzono diagnozę, której celem była analiza potencjału społeczno-gospodarczego Gminy, uwzględniając przy tym przestrzenne uwarunkowania. Diagnoza jest punktem wyjścia do konstruowania kierunków działań, a następnie celów strategicznych i działań¹.

W oparciu o wnioski z przeprowadzonej analizy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy w Strategii Rozwoju przedstawiono plan działań do 2030 roku. Określone zostały następujące elementy: wizja rozwoju, cele strategiczne i operacyjne oraz sposób realizacji i finansowania Strategii, ze wskazaniem podmiotów zaangażowanych w jej wdrażanie. Ponadto przedstawiono działania, które pozwolą osiągnąć zakładane długookresowe cele strategiczne.

Uwarunkowania programowe

Strategia Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030 stanowi dokument bazowy, który określa, jakie działania powinny być wdrażane, aby wspierać dalszy rozwój Gminy, przede wszystkim w sferze społecznej i gospodarczej, ale także wpływać na ożywienie sfery kulturalnej i turystycznej z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju. Przy jej formułowaniu pod uwagę wzięto założenia obowiązujących dokumentów strategicznych, tj.:

- Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.,
- Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026,
- Polityki Energetycznej Polski 2040,
- Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030,
- Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030,
- Programu ochrony powietrza,

¹ Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030 stanowi odrębny raport. W niniejszej Strategii uwzględniono najważniejsze wnioski z diagnozy.

- Programu ochrony środowiska przed hałasem
- Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla województwa pomorskiego,
- Uchwały antyśmogowej,
- Aktualizacji Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Starogard Gdański.

Poniżej dokonano opisu zgodności założeń strategicznych gminy z dokumentami wyższego rzędu.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia została przyjęta uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. 2017 poz. 260). Głównym celem Strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

W dokumencie określono następujące cele szczegółowe:

- cel szczegółowy I – trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,
- cel szczegółowy II – rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony,
- cel szczegółowy III – skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Cele zakładane do realizacji przez gminę wpisują się w cele i kierunki działań zawarte w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, głównie w cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu, kierunek interwencji – zwiększenie efektywności programowania rozwoju poprzez zintegrowanie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego oraz zapewnienie realnej partycypacji społecznej, a także Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, kierunki interwencji – aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom miasta, rozwój obszarów wiejskich i wzmocnienie sprawności administracyjnej samorządów terytorialnych oraz ich zdolności do współpracy z partnerami na rzecz rozwoju.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Jest to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. i został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą nr 102 z dnia 17 września 2019 r. (M.P. 2019 poz. 1060). Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Powyższy cel realizowany jest poprzez trzy cele szczegółowe polityki regionalnej:

1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Założenia strategiczne Gminy Starogard Gdański zostały określone z uwzględnieniem postanowień Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku

Strategia została przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą nr 105 z dnia 24 września 2019 r. (M.P. z 2019 r. poz. 1055).

Cel główny Strategii brzmi: Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa bezpieczeństwa ruchu uczestników i efektywności sektora transportowego, przez tworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym, europejskim i globalnym. Zrealizowanie powyższego celu wymagać będzie osiągnięcia następujących kierunków interwencji:

- kierunek interwencji 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce;
- kierunek interwencji 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym;
- kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności;
- kierunek interwencji 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów;
- kierunek interwencji 5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko;
- kierunek interwencji 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.

Założenia strategiczne Gminy Starogard Gdański, obejmujące rozwiniętą i zapewniającą bezpieczeństwo infrastrukturę komunikacyjną, wpłyną na osiągnięcie celu głównego Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026

Program przyjęty został uchwałą Rady Ministrów nr 242 z dnia 8 grudnia 2023 r. Celem jego realizacji jest zapewnienie efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii.

Jednym z celów operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030 jest: Dobra dostępność do usług społecznych i kultury, w ramach którego wyznaczony został kierunek działań: Poprawa oferty kulturalnej gminy. Zakłada on również realizację zadań z zakresu opieki nad zabytkami i zachowania dziedzictwa kulturowego. Zgodnie z powyższym dokumenty są ze sobą spójne.

Polityka Energetyczna Polski 2040

Dokument ten został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 2 lutego 2021 r. uchwałą nr 22/2021 (Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r. M.P. z 2021 r. poz. 264).

Celem polityki energetycznej państwa jest: bezpieczeństwo energetyczne przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych.

W ramach celów szczegółowych wyznaczono:

1. Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych;
2. Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej;
3. Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury gazu ziemnego, ropy naftowej i paliw ciekłych;
4. Rozwój rynków energii;
5. Wdrożenie energetyki jądrowej;
6. Rozwój odnawialnych źródeł energii;
7. Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji;
8. Poprawa efektywności energetycznej.

Działania realizowane w ramach Strategii Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030 będą zgodne z Polityką Energetyczną Polski do 2040.

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 przyjęta została uchwałą nr 376/XXXI/21 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 12 kwietnia 2021 roku.

Wizja województwa brzmi następująco: „Pomorskie w roku 2030 to region dobrobytu:

- **Rozwijający się w sposób trwały** – bazujący na wyróżnikach Pomorza: aktywności i potencjale wykształcenia mieszkank i mieszkańców, wysokim poziomie kapitału ludzkiego i społecznego, bogatym dziedzictwie wielokulturowym, morskim i wolnościowym, unikatowych walorach środowiskowych i krajobrazowych, zrównoważonej mobilności, a także branżach kluczowych dla gospodarki i inteligentnych specjalizacji;
- **Ekoefektywny** – dążący do osiągnięcia neutralności klimatycznej i odporny na negatywne zjawiska klimatyczne, bazujący na racjonalnym wykorzystaniu dostępnych zasobów, a także zapewniający wysoką jakość przestrzeni i środowiska naturalnego oraz powszechny dostęp do zróżnicowanych źródeł energii, zwłaszcza odnawialnych;
- **Otwarty** – zarówno w wymiarze społecznym, dzięki poszanowaniu różnorodności kulturowej, etnicznej, narodowościowej i światopoglądowej wszystkich osób zamieszkujących Pomorze, jak i poprzez aktywny udział w globalnych i europejskich procesach gospodarczych i technologicznych;
- **Spójny** – zapewniający wszystkim mieszkańcom poszczególnych części województwa odpowiedni standard życia i warunki rozwoju, w tym powszechny dostęp do zindywidualizowanych usług publicznych, jak opieka zdrowotna, transport zbiorowy, edukacja, pomoc społeczna, kultura czy oferta czasu wolnego, jak również dążący do eliminowania nierówności społecznych i ekonomicznych występujących w regionie;
- **Innowacyjny** – kreujący i wykorzystujący nowoczesne rozwiązania typu smart w kluczowych obszarach rozwoju, w szczególności w wymiarze środowiskowym, gospodarczym, społecznym i organizacyjnym, a także aktywnie czerpiący z trendów technologicznych i cyfryzacji.”

Realizacja powyższej wizji województwa opierać się będzie na trzech filarach (celach strategicznych) oraz określonych w ich ramach celach operacyjnych:

1. Trwałe bezpieczeństwo:
 - 1.1. Bezpieczeństwo środowiskowe,
 - 1.2. Bezpieczeństwo energetyczne,
 - 1.3. Bezpieczeństwo zdrowotne,
 - 1.4. Bezpieczeństwo cyfrowe,
2. Otwarta wspólnota regionalna:
 - 2.1. Fundamenty edukacji,
 - 2.2. Wrażliwość społeczna,
 - 2.3. Kapitał społeczny,
 - 2.4. Mobilność,

3. Odporna gospodarka:

- 3.1. Pozycja konkurencyjna,
- 3.2. Rynek pracy,
- 3.3. Oferta turystyczna i czasu wolnego,
- 3.4. Integracja z globalnym systemem transportowym.

Wyżej wymienione cele na szczeblu wojewódzkim są spójne z celami rozwojowymi określonymi przez Strategię Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030. Realizacja ich założeń wpłynie na osiągnięcie zakładanych efektów na terenie gminy i województwa pomorskiego.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030

Plan został przyjęty uchwałą nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r. Wyznaczono w nim cele oraz kierunki działań. Poniżej przedstawiono cele:

- C.1. Wysoka jakość przestrzeni zamieszkania i pracy
- C.2. Konkurencyjna oraz wielofunkcyjna przestrzeń gospodarcza i bezpieczeństwo
- C.3. Zachowane zasoby i walory środowiska
- C.4. Uruchomione potencjały rozwojowe obszarów funkcjonalnych.

Cele ujęte w Planie zagospodarowania oraz formułowane w ich ramach kierunki zostały uwzględnione w zapisach Strategii Gminy Starogard Gdański i są z nią spójne. Szczegółowe informacje w zakresie określonych kierunków przedstawiono w rozdziale Strategii.

Program ochrony powietrza dla strefy pomorskiej, w której został przekroczony poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz poziom docelowy benzo(a)pirenu

Program ochrony powietrza dla strefy pomorskiej, w której został przekroczony poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz poziom docelowy benzo(a)pirenu określony został uchwałą nr 308/XXIV/20 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 września 2020 roku zmienioną przez uchwałą nr 603/XLVIII/22 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 listopada 2022 r.

Głównym celem sporządzenia i wdrożenia programów ochrony powietrza jest przywrócenie naruszonych standardów jakości powietrza, a przez to poprawa warunków życia mieszkańców, podwyższenie standardów cywilizacyjnych oraz lepsza jakość życia w strefie. Powyższe programy ochrony powietrza wpływają na poprawę jakości powietrza i zwracają uwagę na przekroczenie poziomów dopuszczalnych i docelowych różnych substancji w województwie.

W Strategii Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030 uwzględniono m.in. termomodernizację budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej oraz wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Działania te wpłyną na redukcję emisji zanieczyszczeń, a tym samym przyczynią się do poprawy stanu jakości powietrza na terenie gminy.

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska przed hałasem na lata 2019-2024 z perspektywą na lata następne dla terenów poza aglomeracjami w województwie pomorskim, położonych wzdłuż odcinków dróg krajowych i ekspresowych, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne, określone wskaźnikami hałasu L_{DWN} i L_N

Dokument przyjęty został uchwałą nr 423/XXXV/21 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 lipca 2021 r. w sprawie określenia programu ochrony środowiska przed hałasem na lata 2019 – 2024 z perspektywą na lata następne dla terenów poza aglomeracjami w województwie pomorskim, położonych wzdłuż odcinków dróg krajowych i ekspresowych, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne, określone wskaźnikami hałasu L_{DWN} i L_N . Program ten powstał w celu ograniczenia równoważnego poziomu dźwięku do wartości nieprzekraczających poziomów dopuszczalnych w otoczeniu analizowanych odcinków dróg krajowych i ekspresowych oraz zaproponowano w nim odpowiednie działania naprawcze.

Z zakresu ochrony przed hałasem Gmina zaplanowała rozbudowę i modernizację infrastruktury drogowej oraz okołodrogowej. Działania te przyczynią się do redukcji poziomu hałasu na terenie gminy.

Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla województwa pomorskiego

Sejmik Województwa Pomorskiego przyjął dokument uchwałą nr 788/XXXVII/14 z dnia 24 lutego 2014 r.

Głównym celem Planu transportowego jest zaplanowanie organizacji przewozów o charakterze użyteczności publicznej na obszarze województwa pomorskiego do roku 2025. W planowaniu tych przewozów podstawowe znaczenie ma zapewnienie racjonalnego zakresu usług świadczonych przez transport zbiorowy na obszarze województwa.

Założenia strategiczne Gminy Starogard Gdański, obejmujące wykorzystanie potencjału ze względu na położenie i dostępność komunikacyjną, a także dalsze prace w zakresie rozwoju i modernizacji infrastruktury drogowej, wpłyną na osiągnięcie celu głównego Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego.

Uchwała antysmogowa

Jest to uchwała nr 309/XXIV/20 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 września 2020 roku w sprawie wprowadzenia na obszarze miast województwa pomorskiego, z wyłączeniem Gminy Miasta Sopotu, ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

Uchwała dotyczy ograniczeń i zakazów w obszarze ogrzewania budynków w mieście, dzięki czemu ma nastąpić redukcja zanieczyszczeń powietrza, a co za tym idzie mają na celu ochronę zdrowia i życia mieszkańców regionu. W Strategii został uwzględniony kierunek działań dotyczący poprawy efektywności energetycznej budynków mieszkalnych oraz użyteczności publicznej, w ramach którego planowane jest wsparcie wymiany źródeł ciepła na ekologiczne.

Aktualizacja Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Starogard Gdański

Rada Gminy Starogard Gdański przyjęła dokument uchwałą nr XXVII/294/2020 w dniu 26 listopada 2020 r. Aktualizacja założeń przedstawia:

- ocenę stanu aktualnego i przewidywanych zmian zapotrzebowania na ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe,
- przedsięwzięcia racjonalizujące użytkowanie ciepła, energii elektrycznej i paliw gazowych,
- możliwości wykorzystania istniejących nadwyżek i lokalnych zasobów paliw i energii, z uwzględnieniem energii elektrycznej i ciepła wytwarzanych w instalacjach odnawialnego źródła energii, energii elektrycznej i ciepła użytkowego wytwarzanych w kogeneracji oraz zagospodarowania ciepła odpadowego z instalacji przemysłowych,
- możliwości stosowania środków poprawy efektywności energetycznej w rozumieniu art.6 ust. 2 ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej,
- zakres współpracy z innymi gminami.

W Strategii Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030 uwzględniono m.in. wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej. Działania te są spójne z Załoženiami do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Starogard Gdański.

1. Wnioski z diagnozy

Zgodnie z art.10a ust.1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2023 poz. 1259 ze zm.) podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem

- grunty orne, sady, łąki i pastwiska – 57,76%,
- grunty rolne zabudowane – 1,40%,
- grunty rolne pod wodami, zadrzewione, nieużytki i użytki ekologiczne – 4,47%,
- grunty leśne – 28,83%,
- wody – 2,26%,
- grunty zabudowane – tereny mieszkaniowe (także w trakcie budowy) – 1,70%,
- grunty zabudowane – niemieszkaniowe – 0,59%,
- tereny komunikacyjne – 2,99%⁴.

Układ drogowy na terenie gminy Starogard Gdański tworzą:

- autostrada A1,
- droga krajowa nr 22,
- droga wojewódzka nr 222,
- droga wojewódzka nr 229,
- drogi powiatowe oraz drogi gminne i wewnętrzne⁵.

Sieć dróg gminnych umożliwia komunikację między poszczególnymi jednostkami osadniczymi gminy oraz z miastem Starogard Gdański. Na obszarze gminy realizowane są połączenia autobusowe, które umożliwiają przemieszczanie się mieszkańców⁶. Dogodne połączenia komunikacyjne zapewniają również dostęp do innych ośrodków miejskich, m.in. Chojnic oraz Gdańska⁷.

Z przeprowadzonego w ramach diagnozy strategicznej badania ankietowego wśród mieszkańców wynika, że lokalizacja gminy określana jest jako atrakcyjna i stanowi jej mocną stronę. Z kolei do najistotniejszych problemów w zakresie komunikacji zaliczono: wymagający poprawy stan infrastruktury drogowej i okołodrogowej, w tym złą jakość dróg, małą ilość ciągów pieszo-rowerowych oraz niewystarczającą ilość oświetlenia ulicznego.

Procesy demograficzne

Z punktu widzenia przyszłych działań i kierunków rozwoju gminy istotne jest przeanalizowanie sytuacji demograficznej na terenie gminy.

⁴ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Starogard Gdański*, załącznik do uchwały nr XXXI/365/2021 Rady Gminy Starogard Gdański z dnia 6 maja 2021 r., s. 31-32.

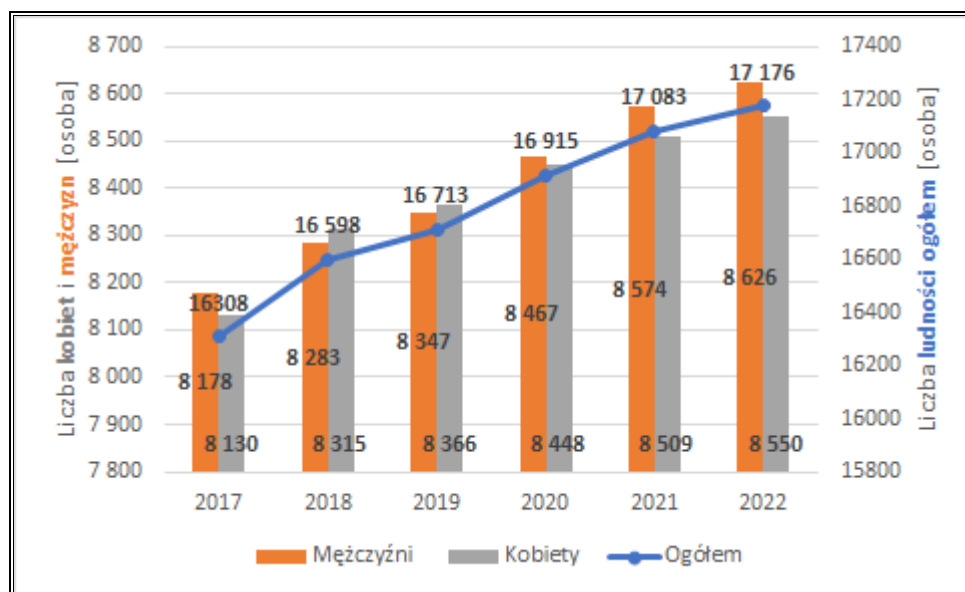
⁵ <https://www.google.pl/maps/> (dostęp 19.07.2023 r.)

⁶ Dane z Urzędy Gminy Starogard Gdański (stan na 13.03.2023 r.)

⁷ <https://www.google.pl/maps/> (dostęp: 19.07.2023 r.)

Przeprowadzona diagnoza wykazała wzrost liczby mieszkańców w ciągu ostatnich lat. W okresie 2017-2022 liczba ta zwiększyła się o 5,32%.

Wykres 1. Liczba ludności (według płci) gminy Starogard Gdański w latach 2017-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> (dostęp: 19.07.2023 r.)

W roku 2022 na terenie gminy Starogard Gdański największa liczba osób znajdowała się w przedziale wiekowym 40-44 oraz 35-39⁸.

Analizując sytuację demograficzną w zakresie poszczególnych grup ekonomicznych, na przestrzeni lat 2017-2022 odnotowano:

- wzrost ludności w wieku przedprodukcyjnym o 16,48%,
- spadek ludności w wieku produkcyjnym o 2,41%,
- wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym o 26,20%.

Gospodarka

Na przestrzeni lat 2017-2022 liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy zwiększyła się o 14,58%.

Najwięcej podmiotów gospodarczych na terenie gminy Starogard Gdański w 2022 r. było w sekcji F – budownictwo, tj. 459, a następnie w sekcji G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, tj. 449⁹.

⁸ Dane GUS, Bank Danych Lokalnych (dostęp 19.07.2023 r.)

⁹ Dane GUS, Bank Danych Lokalnych (dostęp 19.07.2023 r.)

Gmina Starogard Gdański należy do Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Zadaniem strefy jest wsparcie przedsiębiorczości poprzez tworzenie atrakcyjnych warunków do rozwoju małych, średnich i dużych firm¹⁰.

Ponadto istnieją przedsiębiorstwa położone poza terytorium gminy, które mają wpływ na zatrudnienie mieszkańców gminy. Są to przedsiębiorstwa takie, jak¹¹:

- POLPHARMA S.A. w Starogardzie Gdańskim – farmaceutyka, leki,
- DESTYLARNIA SOBIESKI S.A. w Starogardzie Gdańskim – fabryka wódek,
- AKOMEX w Starogardzie Gdańskim – fabryka opakowań,
- Dovista w Tczewie – fabryka okien,
- Przedsiębiorstwa w strefie ekonomicznej w Tczewie.

Do szans rozwoju gminy w ramach gospodarki zaliczono utworzenie terenów inwestycyjnych oraz powstanie kolejnych zakładów pracy.

Mieszkalnictwo

Na terenie gminy Starogard Gdański nastąpił rozwój mieszkalnictwa. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego zwiększyła się liczba mieszkań, izb, a także powierzchnia mieszkań. Ich standard jest jednak zróżnicowany.

To, czy na danym terenie będzie rozwijało się mieszkalnictwo uzależnione jest od dostępu do infrastruktury technicznej, a także społecznej. Sam rozwój mieszkalnictwa również niesie ze sobą wyzwania w zakresie zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych. W przypadku powstawania nowej zabudowy mieszkalnej na terenach dotychczas niezurbanizowanych, konieczna będzie budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, drogowej i okołodrogowej, ale także budowa nowych obiektów użyteczności publicznej.

Rozwój mieszkalnictwa wiąże się także z szansą rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Nowi mieszkańcy generować będą dodatkowe wpływy do budżetu Gminy. Ze względu na wzrost liczby ludności, wzrosną również potrzeby w zakresie dostępu do różnego rodzaju usług, miejsc pracy, co może stać się zachętą dla przedsiębiorców do rozszerzenia dotychczasowej działalności gospodarczej lub zakładania nowej.

Środowisko przyrodnicze

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2022 r. wynosiła 5 654,55 ha. Lesistość (wskaźnik pokrycia lasem określonej

¹⁰ <https://ugstarogard.pl/> (dostęp: 19.07.2023 r.)

¹¹ Dane od Urzędu Gminy Starogard Gdański (stan na 13.03.2023 r.)

powierzchni) obszaru gminy wyniosła 28,1%, co jest wartością niższą od średniej wartości dla województwa pomorskiego (36,5%) i kraju (29,60%). Obszar gminy należy do Nadleśnictwa Starogard, które podlega pod Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Gdańsku¹².

Szata roślinna na terenie gminy jest zróżnicowana, co wiąże się z występowaniem blisko siebie terenów rolnych, leśnych oraz obszarów chronionych.

Głównym gatunkiem lasotwórczym w Nadleśnictwie Starogard jest sosna (55,00%). W udziale siedlisk leśnych dominują siedliska lasowe, czyli drzewostany z przewagą gatunków liściastych, tj. 81%. Lasy Nadleśnictwa zamieszkują jelenie, daniiele, sarny i dziki. Zwierzyna drobna reprezentowana jest głównie przez zające, bażanty, kuropatwy, lisy, borsuki i kuny¹³.

Zgodnie z danymi w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody na terenie gminy znajdują się formy ochrony przyrody, w tym obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000 i pomniki przyrody.

Przez obszar gminy zgodnie z Mapą korytarzy ekologicznych 2005 nie przebiegają korytarze ekologiczne, natomiast zgodnie z Mapą korytarzy ekologicznych 2012 przebiega korytarz Lasy Powiśla (KPn-16A)¹⁴.

Pod względem hydrologicznym gmina Starogard Gdański położona jest w granicach obszaru dorzecza Wisły¹⁵. Według Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły przyjętego rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. na obszarze gminy Starogard Gdański znajdują się zlewnie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP), które przedstawiono w poniższej tabeli (wraz z ich charakterystyką).

¹² <https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/mapy> (dostęp: 19.07.2023 r.)

¹³ <https://starogard.gdansk.lasy.gov.pl/> (dostęp: 19.07.2023 r.)

¹⁴ <https://mapa.korytarze.pl/> (dostęp: 19.07.2023 r.)

¹⁵ <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe> (dostęp: 19.07.2023 r.)

Tabela 1. Charakterystyka JCWP, których zlewnie znajdują się na terenie gminy Starogard Gdański

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Status	Stan ogólny JCWP	Przypisane cele środowiskowe
LW20697	Sumińskie	Naturalna	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; Dobry stan chemiczny
LW20706	Zduńskie	Naturalna	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; Dobry stan chemiczny
LW20711	Godziszewskie	Naturalna	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry
LW20696	Steklno	Naturalna	Brak danych	Dobry stan ekologiczny; Dobry stan chemiczny
LW20695	Borzechowskie Wielkie	Naturalna	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(k)fluoranten (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry
RW2000102997299	Kanał Młyński	SZCW	Zły stan wód	Umiarkowany potencjał ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [fosforany, MIR, MMI, EFI+PL/ IBI_PL]; pozostałe wskaźniki – II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry
RW20001048663	Kłodawa ze Stryną	Naturalna	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry
RW20001029865	Piesienica z Dopływem z jez. Semlińskiego	Naturalna	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry

Strategia Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Status	Stan ogólny JCWP	Przypisane cele środowiskowe
RW200010298689	Dopływ z Jezior Borzechowskich	Naturalna	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; Dobry stan chemiczny
RW20001029872	Kochanka	Naturalna	Zły stan wód	Umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [azot ogólny, azot amonowy, fosfor ogólny, fosforany, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C]; pozostałe wskaźniki – II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; Dobry stan chemiczny
RW20001129869	Piesienica od Dopływu z jez. Semlińskiego do ujścia	Naturalna	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry
RW200010298785	Węgiernica z Dopływem z Wysokiej	Naturalna	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry
RW2000112987899	Węgiernica od dopływu z Wysokiej do ujścia	Naturalna	Zły stan wód	Umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [fosforany, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C]; pozostałe wskaźniki – II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; Dobry stan chemiczny
RW20001129899	Wierzyca od Wietcisy do ujścia	Naturalna	Zły stan wód	Dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Wierzyca w obrębie JCWP (dla łososia); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Wierzyca w obrębie JCWP (dla troci wędrownej); Stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry

Źródło: <http://karty.apgw.gov.pl> (dostęp 19.07.2023 r.)

Jednolite części wód powierzchniowych znajdujące się w granicach gminy Starogard Gdański odznaczają się stanem ogólnym określonym jako zły.

Na podstawie map zagrożenia powodziowego stwierdzono, że na terenie gminy Starogard Gdański występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Wierzyca, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat, średnie i wynosi raz na 100 lat oraz wysokie i wynosi raz na 10 lat. Najbardziej zagrożonym terenem są obszary zamieszkałe i zurbanizowane, które bezpośrednio sąsiadują z obszarami szczególnego zagrożenia powodzią¹⁶.

Według podziału Polski na 174 JCWPd, teren gminy Starogard Gdański leży w obszarze JCWPd nr 28 (PLGW200028) oraz JCWPd nr 13 (PLGW200013). Zarówno stan chemiczny, ilościowy, jak i ogólny JCWPd jest dobry¹⁷.

Na stan środowiska istotny wpływ wywiera dostępna infrastruktura wodno-kanalizacyjna i jej stan. Tam, gdzie jest to uzasadnione ekonomicznie i technicznie, należy uwzględnić rozbudowę sieci kanalizacyjnej, a na obszarach o rozproszonej zabudowie stosować oczyszczalni przydomowe. Sieć kanalizacyjna na terenie gminy nie jest dostatecznie rozwinięta. Zdecydowanie większy procent budynków korzysta z instalacji wodociągowej niż z sieci kanalizacyjnej. Spowodowane jest to przede wszystkim rozproszeniem zabudowy na obszarze wiejskim. Niewystarczający stopień skanalizowania gminy, jako jeden z najistotniejszych problemów, wskazali również ankietowani w ramach przeprowadzonego badania.

Na jakość środowiska wpływa w dużej mierze wielkość emisji zanieczyszczeń. Zgodnie z oceną jakości powietrza za 2022 rok na terenie strefy, do której należy Gmina Starogard Gdański, występują przekroczenia poziomów zanieczyszczeń. Pozytywnym aspektem są natomiast realizowane inwestycje w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego, w tym działania na rzecz poprawy jakości powietrza.

Edukacja i opieka nad dziećmi powyżej lat 3¹⁸

Dostępność usług edukacyjnych i opieki nad dziećmi powyżej lat 3 na terenie gminy Starogard Gdański zapewniają przedszkola i szkoły podstawowe. Na obszarze gminy nie funkcjonują żłobki, kluby dziecięce ani szkoły ponadpodstawowe.

Nadrzędnym celem wychowania przedszkolnego jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka. Na terenie gminy funkcjonują 3 przedszkola: Publiczne Przedszkole w Kokoszkowach, Publiczne Przedszkole w Rywałdzie oraz Publiczne Przedszkole

¹⁶ <https://wody.isok.gov.pl/> (dostęp: 19.07.2023 r.)

¹⁷ <http://karty.apgw.gov.pl> (dostęp: 19.07.2023 r.)

¹⁸ Dane z Urzędy Gminy Starogard Gdański (stan na 13.03.2023 r.)

w Rokocinie. Przedszkole w Rokocinie zostało oddane w roku 2022. Posiada ono 125 miejsc oraz oferuje możliwość 10-godzinnej opieki nad dzieckiem. Ponadto nastąpiła rozbudowa przedszkola w Kokoszkowach. W gminie zlokalizowane są także oddziały przedszkolne przy Szkołach Podstawowych w miejscowościach: Brzeźno Wielkie, Dąbrówka, Jabłowo, Sumin oraz Trzcińsk.

Ponadto w Gminie zorganizowane są inne formy wychowania przedszkolnego w następujących miejscowościach:

- ZWP Szpęgwałsk przy Publicznej Szkole Podstawowej w Brzeźnie Wielkim,
- ZWP Dąbrówka przy Publicznej Szkole Podstawowej w Dąbrówce,
- PWP Jabłowo przy Publicznej Szkole Podstawowej w Jabłowie,
- ZWP Lipinki Szlacheckie przy Publicznej Szkole Podstawowej w Jabłowie,
- ZWP Owidz przy Publicznej Szkole Podstawowej w Jabłowie,
- ZWP Krąg przy Publicznej Szkole Podstawowej w Kokoszkowach,
- PWP Trzcińsk przy Publicznej Szkole Podstawowej w Trzcińsku,
- ZWP Kolincz przy Publicznej Szkole Podstawowej w Rywałdzie,
- PWP Rywałd przy Publicznej Szkole Podstawowej w Rywałdzie.

Pomimo występowania na terenie gminy Starogard Gdański przedszkoli publicznych, liczba miejsc dla dzieci oraz czas ich funkcjonowania nie są wystarczające. Jest to problemem dla pracujących rodziców, którzy muszą szukać alternatyw opieki nad swoimi dziećmi.

W zakresie szkolnictwa podstawowego na terenie gminy funkcjonują następujące szkoły podstawowe:

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Brzeźnie Wielkim,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Dąbrówce,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Jabłowie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Kokoszkowach,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Rokocinie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Rywałdzie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Suminie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Trzcińsku.

W miejscowości Rywałd działa Zespół Kształcenia i Wychowania (ZKiW), w skład którego wchodzi szkoła podstawowa oraz przedszkole.

Analizując wyniki egzaminu ósmoklasisty szkół podstawowych w latach 2020-2022 w porównaniu z wynikami dla województwa pomorskiego można zauważyć, że średnie wyniki dla gminy były niższe niż średnia dla województwa pomorskiego.

Kultura, turystyka, sport i rekreacja

Na terenie gminy zadania z tego zakresu realizuje przede wszystkim: Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Owidzu, Biblioteka Publiczna w Kokoszkowach oraz Wydział Administracyjny Urzędu Gminy Starogard Gdański¹⁹.

Grodzisko Owidz powstało jako Samorządowa Instytucja Kultury prowadzona przez Gminę Starogard Gdański, a w 2020 roku, przekształcone zostało w Gminny Ośrodek Kultury i Sportu. Zrekonstruowany gród to miejsce, w którym organizowane są wydarzenia o charakterze historycznym, rekonstrukcje słowiańskich obrzędów, turnieje rycerskie i łucznicze, jarmarki rękodzieła, spotkania naukowe, festyny archeologiczne, warsztaty rękodzieła, warsztaty rozwojowe, plenery rzeźbiarskie. To również doskonała przestrzeń do organizacji imprez rekreacyjnych i sportowych²⁰.

W 2022 r. w związku z ukraińskimi uchodźcami zakwaterowanymi na terenie gminy zorganizowano szereg działań, tj. warsztaty rękodzieła, zbiórki pieniędzy i ubrań, pomoc w odzyskaniu dokumentów, świadczeń, czy też wydarzenia Wieczór Ukraińskim Piknik Razem dla Ukrainy, Wielkanocna Pascha²¹. Z dniem 2 listopada 2022 roku w budynku Grodziska Owidz rozpoczął swoją działalność Klub Seniora w Owidzu. Seniorzy spędzają czas na grach towarzyskich, wspólnym gotowaniu, pieczeniu i wielu innych aktywnościach²². W Grodzisku Owidz oraz świetlicach wiejskich odbywają się wydarzenia kulturowe, m.in. warsztaty, wystawy, koncerty²³.

Dzięki częstym działaniom promocyjnym, regularnym postom na portalu Facebook oraz organizacji licznych wydarzeń, których informacje są dostępne online, profil Kulturalnej Gminy - GOKiS Grodzisko Owidz zyskał znaczną liczbę obserwujących²⁴.

Ponadto w miejscowości Owidz zlokalizowane jest Muzeum Mitologii Słowiańskiej, które popularyzuje wiedzę o wierzeniach i kulturze duchowej dawnych Słowian. Znajdują się tu atrakcyjne ekspozycje, organizowane są wydarzenia artystyczne, wydawnictwa i ciekawe lekcje muzealne. Muzeum obejmuje swoim patronatem szereg wydawnictw i projektów, m.in. jest wydawcą książek: „Badania nad wierzeniami Słowian” oraz „Baba Jaga”²⁵.

W budynku Publicznej Szkoły Podstawowej w Kokoszkowach znajduje się biblioteka. W skład placówki wchodzi również 5 punktów bibliotecznych w miejscowościach: Nowa Wieś Rieczna,

¹⁹ <https://bip.ugstarogard.pl/> (dostęp: 19.07.2023 r.)

²⁰ <http://owidz.pl/> (dostęp: 19.07.2023 r.)

²¹ *Raport o stanie Gminy Starogard Gdański w 2022 roku*, s. 20-21.

²² *Raport...*, s. 63.

²³ *Raport...*, s. 65-70.

²⁴ *Raport...*, s. 70.

²⁵ <http://muzeumslowianskie.pl/> (dostęp: 19.07.2023 r.)

Owidz, Sumin, Szpęgawsk i Zduny²⁶. Od 2021 r. biblioteka funkcjonuje w nowym programie bibliotecznym Libra NET. Nowy system pozwala na dostęp online do katalogu 24 h/dobę, 7 dni w tygodniu²⁷.

Do głównych obiektów sportowych funkcjonujących na terenie gminy należą boiska w miejscowościach: Barchowy, Brzeźno Wielkie, Ciecholewy, Dąbrówka, Jabłowo, Janowo, Klonówka, Kokoszkowy, Kolincz, Krąg, Linowiec, Nowa Wieś Rzeczna, Okole, Rokocin, Rywałd, Sucumin, Szpęgawsk oraz Zduny. Oprócz boisk przy szkołach w Rywałdzie, Kokoszkowach i Jabłowie zlokalizowane są również hale sportowe²⁸.

Z bazy sportowej mogą korzystać mieszkańcy indywidualnie, ale także w ramach działalności organizacji. W Gminie Starogard Gdański działają następujące stowarzyszenia: Stowarzyszenie Kultury Fizycznej „SportFAN” Koteże, Stowarzyszenie KF „Aktywni” Koteże, Stowarzyszenie TRI Starogard Gdański, Stowarzyszenie Sportowe KS Falanga Starogard Gdański oraz Stowarzyszenie Korona Rywałd z siedzibą w Starogardzie Gdańskim, Klub Sportowy Kociwska Akademia Pływania²⁹.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest wiele atrakcji turystycznych. Są to między innymi:

- Ośrodek Rekreacyjno-Gastronomiczny w Kręskim Młynie, do zwiedzenia okolicznych terenów możliwe są przejazdy bryczką spacerową zaprzęzoną w piękne ogiery fryzyskie, w pobliżu zlokalizowane jest również jezioro z piaszczystą plażą,
- organizowane spływy kajakowe,
- obiekty sakralne: Kościół św. Barbary w Kokoszkowach, Kościół św. Katarzyny w Klonówce oraz Parafia Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kręgu, Kościół Rzymskokatolicki pw. Św. Jana Chrzciciela w Suminie, Kościół Rzymskokatolicki pw. Św. Wawrzyńca w Jabłowie, Kościół Rzymskokatolicki Pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Dąbrówce,
- Jeziora m.in. Płaczewo, Jabłowo, Żygowice, Rywałdzkie, Szpęgawskie, Zduńskie, Sumińskie oraz Staroleskie,
- Elektrownia wodna na rzece Wierzycy w Nowej Wsi Rzecznej, Kolinczu oraz Owidzu,
- Grodzisko Owidz,
- Dwór w Rokocinie,
- Dwór w Suminie,
- Dwór w Kręgu³⁰.

²⁶ *Raport o stanie Gminy Starogard Gdański za 2022 rok*, s. 74.

²⁷ *Raport...*, s. 74.

²⁸ Dane z Urzędy Gminy Starogard Gdański (stan na 13.03.2023 r.)

²⁹ Jw.

³⁰ <https://ugstarogard.pl> (dostęp: 19.07.2023 r.)

Na terenie Gminy Starogard Gdański znajduje się Cmentarz w Lesie Szpęgawskim wraz z pozostałymi grobami tworzący kompleks grobów w Lesie Szpęgawskim, który jest jednym z największych miejsc upamiętniających ofiary eksterminacji ludności na Pomorzu, obok Piaśnicy i Mniszka. Szacuje się, że w latach 1939-41 Niemcy zamordowali tam od 5 do 7 tys. osób. Byli to m.in. nauczyciele, przedsiębiorcy, urzędnicy, funkcjonariusze wielu służb, lekarze, prawnicy, księża, Żydzi, Romowie oraz osoby cierpiące na choroby psychiczne. Gmina Starogard Gdański zajmuje się regularnym utrzymaniem masowych grobów znajdujących się na terenie Lasu Szpęgawskiego. Zadanie utrzymania porządku przy grobach oraz ich czystości takie, jak zamiatanie płyt nagrobnych, grabienie przy mogiłach, usuwanie kwiatów i starych zniczy, a także roczne mycie płyt nagrobnych, powierzane jest zewnętrznej firmie. Wydano również album fotograficzny Las Szpęgawski, dokumentujący dramat wojny³¹.

Ochrona zdrowia

Na terenie gminy Starogard Gdański funkcjonuje Centrum Rehabilitacyjno-Lecznicze w miejscowości Nowa Wieś Rzeczna³² oraz Rezydencja Live – Centrum Rehabilitacyjno-Lecznicze w miejscowości Okole³³. Centrum Rehabilitacyjno-Lecznicze w miejscowości Nowa Wieś Rzeczna oferuje usługi m.in. w zakresie neurochirurgii, kardiologii i ginekologii, natomiast Rezydencja Live – Centrum Rehabilitacyjno-Lecznicze w miejscowości Okole, m.in. konsultacje psychologa, dietetyka oraz lekarza specjalisty w zakresie pulmonologii. Mieszkańcy gminy Starogard Gdański korzystają z opieki medycznej również w mieście Starogard Gdański, gdzie zlokalizowanych jest znacznie więcej ośrodków i innych podmiotów ochrony zdrowia.

Pomoc społeczna

Placówką realizującą zadania pomocy społecznej na terenie gminy Starogard Gdański jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej mieszczący się w Starogardzie Gdańskim. Gmina realizuje Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Starogard Gdański na lata 2021-2030, gdzie wskazane są cele w zakresie realizacji pomocy społecznej dla mieszkańców gminy³⁴.

Celem pomocy społecznej jest ograniczenie ubóstwa, bezrobocia i bezdomności, przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy w rodzinie, podniesienie jakości życia osób starszych oraz osób niepełnosprawnych, dbałość o zdrowie i bezpieczeństwo publiczne mieszkańców gminy oraz rozwój kadr pomocowych, podnoszenie efektywności wsparcia, wzmacnianie dialogu społecznego.

³¹ <http://lasszpegawski.pl/> (dostęp: 19.07.2023 r.)

³² <https://medpharma.pl/> (dostęp: 19.07.2023 r.)

³³ <https://rezydencjalive.pl/> (dostęp: 19.07.2023 r.)

³⁴ Dane z Urzędu Gminy Starogard Gdański (stan na dzień 13.03.2023 r.)

Mieszkańcy mogą korzystać ze wsparcia Ośrodka w formie pieniężnej, jak i niepieniężnej. Istotną funkcję sprawują pracownicy socjalni, którzy podejmując współpracę z rodziną, diagnozują ich sytuację oraz określają plan pomocy. Pracą socjalną w szczególności objęte są osoby i rodziny, które nie są w stanie przezwyciężyć trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne zasoby, uprawnienia i możliwości, a szczególnie rodziny niepełne, wielodzietne rodziny niezaradne życiowo. W celu określenia sposobu współdziałania w rozwiązywaniu problemów osób lub rodzin, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, pracownik socjalny może zawrzeć kontrakt socjalny, w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Powody przyznania pomocy społecznej mogą być różne, m.in. ubóstwo, bezrobocie, czy też długotrwała lub ciężka choroba. Najczęstszymi obszarami kwalifikującymi do świadczeń z pomocy społecznej w gminie Starogard Gdański są: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie oraz ubóstwo. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na terenie gminy Starogard Gdański na przestrzeni lat 2017-2021 spadł o 2,0 p. proc. do poziomu 4,6%. Jest to wartość równa wartości dla powiatu starogardzkiego oraz o 0,7 p. proc. wyższa od średniej wartości dla województwa pomorskiego³⁵.

W wyniku postępującego procesu starzenia się społeczeństwa, wśród beneficjentów pomocy społecznej coraz częściej są osoby starsze, w tym o ograniczonej samodzielności, przewlekłe chore, niepełnosprawne. W obecnym stanie faktycznym i prawnym główny ciężar opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi spoczywa na ich rodzinach i bezpośrednio na gminie.

W latach 2017-2021, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, odnotowano spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłek rodzinny na dzieci o 41,48%, a także spadek liczby dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny o 34,77%. W podanym okresie łączna kwota świadczeń rodzinnych wzrosła o 18,03%, natomiast kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami) zmniejszyła się o 33,41%.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej korzystają ze świadczeń pieniężnych takich, jak: zasiłki stałe, wynagrodzenie za sprawowanie opieki, zasiłek celowy, zasiłek okresowy, zasiłek celowy na zakup posiłku lub żywności w ramach programu wieloletniego: „Posiłek w szkole i w domu” oraz niepieniężnych: dożywianie w szkołach w ramach programu wieloletniego: „Posiłek w szkole i w domu”, specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone osobom z zaburzeniami psychicznymi, usługi opiekuńcze, schronienie, pobyt w domach pomocy społecznej, kierowanie do środowiskowego domu samopomocy, w tym zajęcia dla

³⁵ Dane GUS, Bank Danych Lokalnych (dostęp: 19.07.2023 r.)

osób z niepełnosprawnością sprzężoną, sprawianie pogrzebu³⁶. Wśród realizowanych zadań wykonywanych przez Ośrodek jest wypłata dodatków mieszkaniowych oraz dodatków energetycznych. Ośrodek realizuje także obsługę prac społecznie użytecznych oraz Karty Dużej Rodziny³⁷.

Mieszkańcy gminy Starogard Gdański korzystają ze wsparcia placówek stacjonarnej pomocy społecznej, noclegowni, domów i schronisk dla bezdomnych oraz Środowiskowego Domu Samopomocy³⁸.

Na terenie gminy funkcjonują Programy „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” oraz „Opieka wytchnienia”. Są to programy finansowane ze środków Funduszu Solidarnościowego z MRiPS, które mają na celu wspieranie osób mniej samodzielnych w czynnościach dnia codziennego, oraz umożliwienie odpoczynku od codziennej opieki nad niepełnosprawnym ich bliskich³⁹.

Najbardziej potrzebujące rodziny z terenu gminy otrzymują również pomoc żywnościową w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD). Żywność ta przekazywana jest z Caritas Diecezji Pelplińskiej i dystrybuowana przez Parafię św. Wojciecha oraz Parafię Najświętszego Serca Pana Jezusa⁴⁰.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starogardzie Gdańskim współpracuje także z Polskim Narodowym Katolickim Kościołem w RP-Parafią p.w. MB Nieustającej Pomocy w Starogardzie Gdańskim. W ramach współpracy rodziny z gminy Starogard Gdański otrzymują żywność z programu niemarnowania żywności⁴¹.

Mieszkańcom gminy udzielana jest również pomocy psychologiczna w wymiarze czterech godzin tygodniowo. Świadczona jest nieodpłatnie w siedzibie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Starogardzie Gdańskim i skierowana jest do osób na podstawie przeprowadzonej diagnozy społecznej. Ma na celu pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych. Pomoc psychologiczna jest jednym z elementów wsparcia osób w kryzysie tj. strata bliskiej osoby, trauma po zdarzeniu losowym, przemoc domowa, uzależnienia, itp.⁴².

Na terenie Gminy funkcjonuje Klub Senior + w Kręgu oraz Klub Seniora w Owidzu dla osób w wieku 60+. Placówki zapewniają tygodniowo 20-godzinną ofertę usług w Kręgu i 16-godzinną w Owidzu. W ramach pobytu można korzystać z zajęć terapeutycznych, form terapii

³⁶ Raport o stanie Gminy Starogard Gdański za 2022 rok, s. 17-18.

³⁷ Raport..., s. 18.

³⁸ Raport..., s. 18.

³⁹ Raport..., s.19.

⁴⁰ Raport o stanie Gminy Starogard Gdański za 2022 rok, s. 19-20.

⁴¹ Raport..., s. 20.

⁴² Raport..., s. 20.

ruchowej, uczestnictwa w kółkach zainteresowań, treningów umiejętności samoobsługi oraz możliwości kontaktu ze specjalistami, a także z poczęstunku, z prasy i TV. Korzystanie ze świadczeń Klubu jest nieodpłatne⁴³.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starogardzie Gdańskim jako partner realizuje projekt pn. Lokalne Centrum Usług Społecznych⁴⁴.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy Starogard Gdański zapewnia Policja i Straż Pożarna. Obszar gminy podlega pod Komendę Powiatową Policji w Starogardzie Gdańskim, Posterunek Policji w Starogardzie Gdańskim. Na tutejszym terenie swoje zadania wykonuje 3 dzielnicowych⁴⁵. Ochronę przeciwpożarową na terenie gminy zapewnia Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Starogardzie Gdańskim oraz jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych w: Sucuminie, Siwiałce, Klonówce, Dąbrówce, Suminie, Kręgu, Koteżach oraz Rokocinie⁴⁶. Ich dodatkowym celem jest również ochrona ludności, zakładów pracy, urządzeń użyteczności publicznej i dóbr kultury oraz ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w sytuacjach kryzysowych, a także pomoc przy wypadkach drogowych.

W zidentyfikowane problemy w zakresie bezpieczeństwa nie odbiegają znacząco od tych, które występują w podobnych gminach. Niepokojącym jest wzrost liczby przestępstw oraz wzrost działań ratowniczych straży pożarnej na terenie gminy w latach 2021 i 2022, co może świadczyć o zwiększonej liczbie zagrożeń i niebezpieczeństw. Jednak szkolenia dla strażaków oraz inwestycje w sprzęt dla OSP umożliwiają lepsze reagowanie jednostek i szybsze udzielanie pomocy.

Infrastruktura techniczna

Na obszarze gminy Starogard Gdański nie funkcjonuje system ciepłowniczy. Ciepło dostarczane jest do budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych za pomocą indywidualnych źródeł ciepła o niskich mocach oraz nielicznych kotłowni lokalnych. Nośnikami energii są: węgiel kamienny, biomasa, gaz ziemny, gaz LPG, energia elektryczna oraz olej opałowy⁴⁷.

⁴³ *Raport...*, s. 20.

⁴⁴ *Raport...*, s. 20.

⁴⁵ <http://bip.starogardgdanski.kpp.policja.gov.pl/> (dostęp: 19.07.2023 r.)

⁴⁶ Dane z Urzędu Gminy Starogard Gdański (stan na 13.03.2023 r.)

⁴⁷ *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Starogard Gdański na lata 2022-2030 z perspektywą do roku 2040*, załącznik do uchwały nr XXXIV/402/2021 Rady Gminy Starogard Gdański z dnia 26 sierpnia 2021 r., s. 15.

Na terenie gminy funkcjonuje sieć gazowa, której łączna długość wynosi 91 781 m⁴⁸. W miejscowości Kokoszkowy zlokalizowana jest stacja gazowa średniego ciśnienia o przepustowości 1 000 m³/h⁴⁹.

Gmina Starogard Gdański zasilana jest ze stacji 110/15 kV GPZ Starogard Gdański, którego łączne obciążenie w szczycie wynosi ok. 1 300 A oraz GPZ Skarszewy, którego łączne obciążenie w szczycie wynosi ok. 450 A. Stacje te zlokalizowane są poza obszarem gminy⁵⁰.

Do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest około 54,3% mieszkańców. Pozostali korzystają z przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych. Do sieci wodociągowej podłączonych jest natomiast około 94,0% wszystkich mieszkańców, co świadczy o wysokim stopniu zwodociągowaniu⁵¹.

Stan zasobów gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy Starogard Gdański przedstawia się umiarkowanie. Infrastruktura w tym zakresie jest rozbudowywana, rośnie liczba przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania kanalizacji oraz wodociągu.

Gospodarka odpadami przedstawia się pozytywnie dzięki: funkcjonowaniu na terenie gminy Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, obowiązującemu Regulaminowi utrzymania porządku i czystości na terenie gminy Starogard Gdański oraz obowiązującemu Programowi usuwania wyrobów azbestowych z terenu gminy Starogard Gdański. Racjonalne prowadzenie gospodarki odpadami powoduje minimalizację negatywnych skutków, jakie mogą wywołać dla środowiska i zdrowia ludzi⁵².

Analiza zdolności inwestycyjnej

Zgodnie z danymi ze sprawozdań z wykonania budżetu z ostatnich 5 lat, gmina osiągała coraz wyższe dochody. Ich wartość wzrosła o 45 990 131,13 zł, tj. 68,54%, z czego dochody majątkowe wzrosły o 7 351 932,87 zł, a dochody bieżące o 38 638 198,26 zł.

Przez cały analizowany okres (2017-2022) wypracowywano nadwyżkę budżetową, co uznać należy za pozytywny aspekt planowania i wykonywania dochodów i wydatków bieżących w gminie.

⁴⁸ Dane GUS, Banku Danych Lokalnych (stan na 19.07.2023 r.)

⁴⁹ *Aktualizacja założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Starogard Gdański*, załącznik do uchwały nr XXVII/294/2020 Rady Gminy Starogard Gdański z dnia 26 listopada 2020 r., s. 89.

⁵⁰ *Aktualizacja...*, załącznik do uchwały nr XXVII/294/2020 Rady Gminy Starogard Gdański z dnia 26 listopada 2020 r., s. 50.

⁵¹ Dane GUS, Bank Danych Lokalnych (stan na dzień 19.07.2023 r.)

⁵² https://ugstarogard.pl/wiadomosci/1/wiadomosc/190360/co_to_jest_pszok__ (dostęp: 19.07.2023 r.)

1.2. Analiza SWOT

Poniżej przedstawiono tabele, w których określono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, które wywierają wpływ na dalszy rozwój gminy. Analiza stanowi syntezę diagnozy opracowanej na potrzeby przygotowania niniejszej Strategii Rozwoju.

Tabela 2. Analiza SWOT – wymiar społeczny

Mocne strony	Słabe strony
- wzrost liczby ludności oraz składający się na to dodatni przyrost naturalny oraz dodatnie saldo migracji, - wzrost ludności w wieku przedprodukcyjnym, - funkcjonalnie wielu szkół podstawowych na terenie gminy, - rozwinięta pomoc społeczna, - wzrost frekwencji wyborczej, - inwestycje w sprzęt dla OSP, - prowadzona działalność kulturalna w Grodzisku Owidz, - wiele organizacji pozarządowych, - miejsca noclegowe na terenie gminy.	- wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, - brak żłobków, - niższa średnia wyników egzaminów ósmoklasisty w gminie niż w województwie pomorskim, - spadek współczynnika skolaryzacji, - brak funkcjonujących aptek na terenie gminy, - niewystarczająca ilość miejsc przedszkolnych, - zbyt krótki czas funkcjonowania punktów przedszkolnych.
Szanse	Zagrożenia
- rosnąca aktywność i poziom integracji mieszkańców w wyniku realizowanych projektów, - urozmaicanie oferty kulturalnej oraz zwiększanie dostępności kultury, - powstanie apteki na terenie gminy.	- postępujący proces starzenia się społeczeństwa, - migracja społeczeństwa do większych miast, - zwiększenie się różnic w poziomie przygotowania dzieci do szkoły, - konkurencyjne wydarzenia kulturalne i sportowe w innych gminach, - bierność osób objętych pomocą społeczną i nasilanie się postaw roszczeniowych, - wykluczenie społeczne osób niepełnosprawnych w przypadku braku objęcia ich działaniami w tej kwestii, - zjawisko „dziedziczenia bezrobocia” i wyuczonej bezradności.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3. Analiza SWOT – wymiar gospodarczy

Mocne strony	Słabe strony
- wzrost liczby podmiotów gospodarczych. - przynależność do Pomorskiej Specjalnej Strefy Gospodarczej, - udział bezrobotnych niższy niż w kraju, województwie i powiecie, - zwiększone wpływy z podatków od osób fizycznych i prawnych.	- spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, - wzrost liczby bezrobotnych.
Szanse	Zagrożenia
- utworzenie nowych miejsc pracy, - rozwój branży turystycznej.	wzrost kosztów budowy infrastruktury technicznej pod rozwój terenów inwestycyjnych.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 4. Analiza SWOT – wymiar przestrzenny (środowisko i infrastruktura)

Mocne strony	Słabe strony
- występowanie form ochrony przyrody, - położenie geograficzne w pobliżu ośrodka miejskiego, - dobry stan wód podziemnych, - wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, - udział w Programie Czyste Powietrze, - dostępność komunikacyjna - występowanie na terenie gminy, autostrady A-1, drogi krajowej nr 22 oraz drogi wojewódzkiej nr 222 i 229, - zlokalizowany na terenie gminy ciąg pieszo-rowerowy, - wzrost liczby mieszkań, - wzrost długości sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, - funkcjonująca sieć gazowa, - osiągnięty poziom recyklingowy.	- zły stan wód powierzchniowych, - przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz w odniesieniu do poziomu celu długoterminowego stwierdzono przekroczenie dla ozonu, - wzrost zbiorników bezodpływowych, - niedostateczny stan techniczny części dróg gminnych.
Szanse	Zagrożenia
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej, - pozyskanie środków finansowych z funduszy krajowych lub europejskich na rozbudowę infrastruktury drogowej, - wzrost zainteresowania wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii przez indywidualnych mieszkańców, jak również w obiektach publicznych, - ciągła edukacja i podnoszenie świadomości ekologicznej, - promocja walorów przyrodniczych i kulturowych Gminy.	- ograniczona ilość środków na rozwój infrastruktury technicznej, - niedostateczny poziom świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie gospodarowania odpadami, - degradacja środowiska naturalnego (m.in. zanieczyszczenie powietrza), - nasilające się zmiany klimatyczne (m.in. ocieplanie się klimatu, susze, ulewne deszcze), - presja urbanizacyjna i turystyczna,

	• hałas związany z ruchem na autostradzie A-1, drodze krajowej nr 22 oraz drodze wojewódzkiej nr 222 i 229.
--	---

Źródło: Opracowanie własne

1.3. Potencjał gminy

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy zidentyfikowano zasoby oraz produkty i usługi, mogące przynieść korzyści bezpośrednie lub pośrednie dla mieszkańców gminy.

Do głównych atutów Gminy, świadczących o jej potencjale rozwojowym należą następujące zasoby oraz produkty i usługi:

- atrakcyjne położenie geograficzne przy autostradzie A-1, drodze krajowej nr 22 oraz drodze wojewódzkiej nr 222 i 229,
- walory przyrodniczo – krajobrazowe,
- formy ochrony przyrody: Obszar Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich, Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wierzycy, Obszar Natura 2000 – Dolina Wierzycy, Obszar Natura 2000 – Grądy nad Jeziorami Zduńskim i Szpegawskim, pomniki przyrody,
- obecność lasów i jezior,
- działalność Grodziska Owidz,
- kompleksy sportowe (hale i boiska sportowe),
- funkcjonowanie organizacji i stowarzyszeń pozarządowych zrzeszających i integrujących lokalną społeczność,
- działalność bazy noclegowej.

Potencjał rozwojowy Gminy Starogard Gdański opiera się głównie na wymienionych powyżej zasobach i produktach przyrodniczo-krajobrazowych, historycznych i kulturowych.

1.4. Bariery i potrzeby rozwojowe

Bariery rozwojowe stanowią niekorzystne zjawiska, niewykorzystane potencjały lub wewnętrzne i zewnętrzne czynniki uniemożliwiające lub utrudniające rozwój. Bariery rozwojowe przedstawiono w układzie: przyczyna → problem → potrzeba rozwojowa.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Starogard Gdański określono przyczyny, problemy i potrzeby rozwojowe, które przedstawiono w poniższej tabeli w wymiarze społecznym, gospodarczym oraz przestrzennym.

Tabela 5. Problemy, przyczyny i potrzeby rozwojowe gminy

Przyczyna	Problem	Potrzeba rozwojowa
Wymiar społeczny		
spadek udziału liczby ludności w wieku produkcyjnym oraz wzrost udziału liczby ludności w wieku poprodukcyjnym	starzenie się społeczeństwa	- dostosowanie oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej do potrzeb różnych grup wiekowych ludności, - zniesienie barier architektonicznych utrudniających funkcjonowanie osobom starszym oraz niepełnosprawnym, - zwiększanie oferty aktywizacyjnej dla osób starszych zagrożonych wykluczeniem społecznym, - rozbudowa sieci klubów seniora.
rosnąca liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	niewystarczająca ilość miejsc przedszkolnych	- zwiększenie ilości miejsc przedszkolnych, - wydłużenie czasu funkcjonowania punktów przedszkolnych.
Wymiar gospodarczy		
niewystarczająca promocja oferty inwestycyjnej gminy	niewystarczająco rozwinięty sektor przedsiębiorstw	- poprawa stanu dróg lokalnych i dojazdowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą w celu ułatwienia skomunikowania z terenami inwestycyjnymi, - wprowadzenie instrumentów ułatwiających procedury formalne związane z zakładaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej, - wprowadzenie instrumentów wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw, - wsparcie potencjalnych inwestorów, w tym w zakresie promocji.
Wymiar przestrzenny		
- ryzyko przedostawania się nieczystości ciekłych z przydomowych oczyszczalni ścieków oraz zbiorników bezodpływowych, - w zakresie spalania mieszkańcy wykorzystują paliwa wysokoemisyjne, - niewystarczający stopień wykorzystywania odnawialnych	zanieczyszczenie środowiska naturalnego	- rozbudowa sieci kanalizacyjnej, - zwiększenie świadomości ekologicznej w zakresie spalania paliw wysokoemisyjnych, - zastosowanie na szerszą skalę instrumentów zachęcających do montażu odnawialnych źródeł energii przez prywatnych właścicieli nieruchomości, - zapewnienie zrównoważonego rozwoju przestrzennego gminy i

Przyczyna	Problem	Potrzeba rozwojowa
- źródeł energii przez właścicieli prywatnych nieruchomości, - niekontrolowane rozlewanie się zabudowy powodujące znaczny wzrost kosztów uzbrojenia terenów oraz obsługi komunikacyjnej.		harmonijnego zagospodarowania jej przestrzeni.
- niewystarczająca ilość oświetlenia ulicznego, - część dróg gminnych wymagających remontów i rozbudowy wraz z brakami w infrastrukturze towarzyszącej (niewystarczająca ilość ścieżek pieszo-rowerowych), - niekontrolowane rozlewanie się zabudowy powodujące znaczny wzrost kosztów uzbrojenia terenów oraz obsługi komunikacyjnej.	braki w infrastrukturze technicznej	- budowa oświetlenia ulicznego, - rozbudowa sieci dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, - zapewnienie zrównoważonego rozwoju przestrzennego gminy i harmonijnego zagospodarowania jej przestrzeni.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych i oczekiwane rezultaty planowanych działań

Strategia Rozwoju powinna stanowić dokument bazowy, wspierać i synergicznie wpływać na realizację celów i działań sprecyzowanych w innych dokumentach planistycznych i strategicznych Gminy, wpływając na ożywienie społeczno-gospodarcze.

Wizja rozwoju określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Wizja określa zatem, jak Gmina zamierza być postrzegana w przyszłości.

Uwzględniając powyższe, określono następującą wizję rozwoju:

W 2030 roku Gmina Starogard Gdański jest miejscem przyjaznym do życia i wypoczynku mieszkańców, przy zachowaniu równowagi między aktywnością gospodarczą, a ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Cele strategiczne są odpowiedzią na problemy zdiagnozowane w ramach przeprowadzonej diagnozy Gminy i wynikają ze sformułowanej wcześniej wizji rozwoju Gminy. Wytyczą one kierunki, którymi należy podążać, by osiągnąć założony w niej stan. W ramach niniejszej Strategii określono łącznie 3 cele strategiczne, tj. w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym:

Wymiar społeczny:

— Wysoka jakość życia mieszkańców.

Wymiar gospodarczy:

— Zrównoważony rozwój lokalnej gospodarki.

Wymiar przestrzenny (środowisko i infrastruktura):

— Dobry stan środowiska.

Wymiary rozwojowe Gminy są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Zadania i cele zrealizowane w jednym wymiarze rozwojowym wpływają na realizację zadań i celów w innym, dzięki czemu powstaje efekt synergii wzmacniający osiągnięcie wymaganych wskaźników, co tylko przyspiesza realizację określonej wizji rozwoju Gminy.

Cele strategiczne będą osiągnięte poprzez realizację szczegółowych celów operacyjnych, które zaprezentowano w tabeli poniżej.

Tabela 6. Cele strategiczne i operacyjne

Wymiar	Cel strategiczny	Cele operacyjne
Społeczny	1. Wysoka jakość życia mieszkańców	1.1. Dobra dostępność do usług społecznych i kultury
		1.2. Wsparta infrastruktura mieszkaniowa
		1.3. Wsparte osoby w trudnej sytuacji życiowej
Gospodarczy	2. Zrównoważony rozwój lokalnej gospodarki	2.1. Rozwinięta infrastruktura drogowa i okołodrogowa wspierająca rozwój gospodarczy
		2.2. Wsparta oferta inwestycyjna
Przestrzenny	3. Dobry stan środowiska	3.1 Wsparta gospodarka wodno-ściekowa
		3.2. Dobra jakość powietrza
		3.3. Dobry stan wód

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny: 1. Wysoka jakość życia mieszkańców:

- Cel operacyjny 1.1. Dobra dostępność do usług społecznych i kultury,
- Cel operacyjny 1.2. Wsparta infrastruktura mieszkaniowa,
- Cel operacyjny 1.3. Wsparte osoby w trudnej sytuacji życiowej.

W ramach pierwszego celu operacyjnego realizowane będą działania z zakresu rozwoju usług społecznych i dostępności kultury polegające przede wszystkim na rozwoju infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i sportowej, ale także poprawie bezpieczeństwa mieszkańców oraz

zapobieganiu wykluczeniu społecznemu. Działania mają na celu integrację i zwiększenie aktywności kulturalno-sportowej mieszkańców. W ramach rozwoju infrastruktury rekreacyjnej planowanymi działaniami są m.in.: uatrakcyjnienie placów zabaw oraz budowa sal gimnastycznych i boisk wielofunkcyjnych. W zakresie kultury planuje się m.in. budowę świetlic wiejskich oraz innych obiektów oferujących dostęp do usług kulturalnych. Bezpieczeństwo mieszkańców zapewnione będzie dzięki sukcesywnemu wsparciu jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej oraz funkcjonowaniu Straży Gminnej.

Kolejnym aspektem jest rozwój mieszkalnictwa na terenie gminy. W tym zakresie zaplanowano budowę domów mieszkalnych poprzez Społeczną Inicjatywę Mieszkaniową oraz podejmowanie interwencji na rzecz osób zagrożonych utratą lokalu mieszkalnego. W rezultacie zwiększy się zasób mieszkań i domów przeznaczonych dla osób o niższych dochodach, które stać na regularne opłacanie czynszu, ale już nie na uzyskanie kredytu hipotecznego i zakup nieruchomości. Do interwencji na rzecz osób zagrożonych utratą lokalu mieszkalnego będzie wykorzystywany obecnych zasób mieszkaniowy.

Trzeci cel operacyjny obejmuje oferowanie pomocy społecznej mieszkańcom gminy. Ma to na celu rozwiązywanie problemów i przezwyciężanie trudności przez osoby wykluczone społecznie, pomoc w staniu się samodzielnym oraz zmniejszenie izolacji i poprawę relacji społecznych. Cel ten będzie realizowany m.in. poprzez świadczenie pomocy finansowej i rzeczowej osobom w trudnej sytuacji życiowej i materialnej, upowszechnianie informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym i stażach, czy też zapewnienie osobom bezdomnym schronienia oraz dostępu do poradnictwa specjalistycznego i wsparcia medycznego.

Tabela 7. Cel strategiczny 1. Wysoka jakość życia mieszkańców

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 1.1. Dobra dostępność do usług społecznych i kultury					
Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Poprawa stanu i jakości infrastruktury sportowej i rekreacyjnej Wzbogacenie oferty turystycznej i ciekawych form spędzania czasu wolnego, zaspokajanie potrzeb w zakresie rekreacji: aktywnego wypoczynku dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych, poprzez zajęcia ruchowe na świeżym powietrzu, integracja społeczności lokalne	Liczba wybudowanych sal gimnastycznych; Liczba wybudowanych boisk wielofunkcyjnych; Liczba wyposażonych placów zabaw; Liczba zadaszonych wiat; Powierzchnia zagospodarowanego terenu rekreacyjnego;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański, Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe	2023-2030
Zwiększenie jakości edukacji i wychowania	Zwiększenie dostępności oświaty, wychowania przedszkolnego oraz form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 Poprawa jakości nauczania	Liczba rozbudowanych/przebudowanych szkół; Liczba wybudowanych żłobków; Liczba wybudowanych przedszkoli;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański, Publiczne Szkoły Podstawowe	2023-2030
Poprawa oferty kulturalnej gminy	Zapewnienie mieszkańcom dostępu do podstawowych usług kulturalnych, zapewnienie miejsc służących organizacji imprez kulturalnych oraz integracji lokalnej społeczności Zabytki w dobrym stanie Chronione dziedzictwo kulturowe	Liczba wybudowanych świetlic wiejskich; Liczba nowo wybudowanych obiektów zapewniających dostęp do usług kulturalnych; Liczba zabytków i obiektów zabytkowych, których stan uległ poprawie; Liczba zorganizowanych działań o tematyce kształtowania dziedzictwa kulturowego; Liczba imprez kulturalnych zorganizowanych na terenie gminy;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański Grodzisko Owidz	2023-2030

Strategia Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
		Liczba zorganizowanych zajęć dla mieszkańców gminy;			
Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	Zwiększenie efektywności i skuteczności jednostek ratowniczo-gaśniczych podczas akcji interwencyjnych Poprawa poziomu bezpieczeństwa i ochrony przed zagrożeniami Funkcjonowanie Straży Gminnej	Liczba wybudowanych remiz strażackich; Liczba zakupionych wozów strażackich; Liczba wybudowanych garażów OSP; Liczba dobudowanych budynków usługowych OSP;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030
Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych	Przeciwdziałanie izolacji i marginalizacji osób starszych oraz ich aktywizacja w kierunku podejmowania działań zmierzających do poprawy jakości ich życia	Liczba wybudowanych/rozbudowanych klubów seniora; Liczba wybudowanych obiektów wspierających osoby starsze w ramach funkcjonowania Centrum Usług Społecznych;	Budżet Gminy Urząd Marszałkowski Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030
Poprawa dostępności architektonicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami	Zlikwidowanie różnice poziomów osobie niepełnosprawnej, starszej a także opiekunom dzieci w wózkach	Liczba wybudowanych podjazdów dla osób niepełnosprawnych;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030
Dostęp do szybkiego Internetu dla mieszkańców gminy	Stabilność i niezawodność przesyłu danych	Długość wybudowanego światłowodu;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030
Cel operacyjny 1.2. Wsparta infrastruktura mieszkaniowa					
Budowa domów mieszkalnych	Powiększanie zasobu mieszkań i domów przeznaczonych dla osób o niższych dochodach, które stać na regularne opłacanie czynszu, ale już nie na uzyskanie kredytu hipotecznego i zakup nieruchomości	Liczba wybudowanych domów mieszkalnych;	Budżet Gminy Społeczna Inicjatywa Mieszkaniowa	Gmina Starogard Gdański	2023-2030

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Podejmowanie interwencji na rzecz osób zagrożonych utratą lokalu mieszkalnego	Zapobieganie bezdomności oraz wykorzystanie zasobów mieszkaniowych	Liczba przeprowadzonych interwencji;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030
Cel operacyjny 1.3. Wsparte osoby w trudnej sytuacji życiowej					
Rozwiązywanie problemów i przezwyciężanie trudności osób w trudnej sytuacji życiowej	Pomoc w staniu się samodzielnymi Zmniejszenie izolacji i poprawa relacji społecznych	Liczba udzielonych świadczeń finansowych i rzeczowych; Liczba rozpoznanych potrzeb osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym; Liczba upowszechnionych informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym i stażach; Liczba zrealizowanych programów i projektów na rzecz osób zagrożonych lub dotkniętych ubóstwem; Liczba zorganizowanych prac interwencyjnych i społecznie użytecznych; Liczba wspartych osób bezdomnych;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny: 2. Zrównoważony rozwój lokalnej gospodarki:

- Cel operacyjny 2.1. Rozwinięta infrastruktura drogowa i okołodrogowa wspierająca rozwój gospodarczy,
- Cel operacyjny 2.2. Wsparta oferta inwestycyjna.

Zapewnienie dostępu do infrastruktury na danym terenie podwyższa jego atrakcyjność inwestycyjną. W wymiarze gospodarczym ważne jest zapewnienie odpowiedniej jakości infrastruktury drogowej i okołodrogowej, która wpłynie na zwiększenie dostępności obszaru gminy. Ponadto kierunek daje możliwość prowadzenia kolejnych inwestycji, podwyższając atrakcyjność gminy. Odpowiedniej jakości sieć dróg wpływa nie tylko na bezpieczeństwo i jakość życia mieszkańców, ale także na możliwość lepszego funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Istotne jest także pozyskiwanie nowych inwestorów, co wpłynie na wzrost konkurencyjności gminy w zakresie przedsiębiorczości. Ponadto wybudowane zostaną ścieżki rowerowe oraz chodniki, co w przypadku zmiany środka transportu z samochodu na rower, umożliwi redukcję emisji spalin, a tym samym ograniczenie negatywnego wpływu komunikacji na środowisko. Ponadto ścieżki rowerowe i chodniki zapewniają oddzielną przestrzeń dla pieszych i rowerzystów, co zwiększa bezpieczeństwo i zmniejsza ryzyko wypadków.

W ramach celu strategicznego w wymiarze gospodarczym planuje się rozszerzenie oferty inwestycyjnej gminy. Tworzenie terenów inwestycyjnych przyciąga inwestorów i przedsiębiorstwa, które mogą zainwestować w rozwój nowych firm, fabryk, biur, centrów logistycznych itp. To z kolei generować będzie nowe miejsca pracy, zwiększyć zatrudnienie w regionie i pobudzić lokalną gospodarkę.

Tabela 8. Cel strategiczny 2. Zrównoważony rozwój lokalnej gospodarki

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 2.1.					
Rozwinięta infrastruktura drogowa i ośrodkowa wspierająca rozwój gospodarczy					
Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej	Bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego Infrastruktura drogowa w dobrym stanie technicznym Zmniejszenie emisji liniowej zanieczyszczeń	Długość wybudowanych dróg; Długość rozbudowanych dróg; Długość przebudowanych dróg; Liczba wykonanych projektów; Długość zmodernizowanych dróg;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030
Rozbudowa infrastruktury ośrodkowej	Zmniejszenie emisji liniowej zanieczyszczeń	Długość wybudowanych chodników; Długość wybudowanych ciągów pieszo-rowerowych; Długość wybudowanych ścieżek rowerowych;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030
Cel operacyjny 2.2.					
Wsparta oferta inwestycyjna					
Rozszerzenie oferty inwestycyjnej	Wzrost potencjału gospodarczego regionu Wzrost dochodów gminy Tworzenie nowych miejsc pracy	Powierzchnia terenów inwestycyjnych; Liczba nowych zakładów pracy;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny: 3. Dobry stan środowiska:

- Cel operacyjny 3.1. Wsparta gospodarka wodno-ściekowa,
- Cel operacyjny 3.2. Dobra jakość powietrza,
- Cel operacyjny 3.3. Dobry stan wód.

Rozwój i poprawa dostępu do infrastruktury wodno-ściekowej ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju, poprawy jakości życia mieszkańców oraz zminimalizowania ryzyka przedostawania się zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych. Rozbudowa infrastruktury technicznej w tym zakresie będzie również postępować równolegle z pojawieniem się potrzeb powodowanych rozwojem nowych inwestycji.

W sferze środowiskowej celem jest także poprawa jakości powietrza na terenie gminy. W okresie grzewczym jakość powietrza może ulegać pogorszeniu ze względu na zwiększone spalanie paliw w celu ogrzewania budynków. Główne źródła zanieczyszczeń powietrza to przede wszystkim emisja zanieczyszczeń pochodzących z palenisk, kotłów i pieców używanych do ogrzewania. W zależności od typu paliwa i technologii spalania, mogą być emitowane różne substancje szkodliwe dla zdrowia i środowiska. W związku z powyższym, w celu poprawy jakości powietrza na terenie gminy uwzględniono wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, przede wszystkich instalacji fotowoltaicznych. Działaniami, które wpłyną pozytywnie na jakość powietrza, ale także zmniejszą zapotrzebowanie budynków na energię cieplną, będą również prace termomodernizacyjne.

Dla zapewnienia dobrego stanu wód konieczne są działania z zakresu zmniejszania zanieczyszczeń wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobiegania dalszemu ich zanieczyszczeniu.

Tabela 9. Cel strategiczny 3. Dobry stan środowiska

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Cel operacyjny 3.1.					
Wsparta gospodarka wodno-ściekowa					
Budowa kanalizacji sanitarnej	Poprawa stanu środowiska naturalnego, poprawa standardu życia mieszkańców, zwiększenie atrakcyjności obszaru dla inwestorów lokalnych i zewnętrznych, zwiększenie atrakcyjności turystycznej oraz poprawa jakości życia mieszkańców	Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej; Liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030
Modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody	Poprawa standardu i jakości życia mieszkańców	Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody; Liczba rozbudowanych stacji uzdatniania wody;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030
Modernizacja oczyszczalni ścieków	Poprawa standardu i jakości życia mieszkańców	Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030
Budowa zbiorników wodnych	Magazynowanie wody	Liczba wybudowanych zbiorników wodnych;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030
Cel operacyjny 3.2.					
Dobra jakość powietrza					
Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii Dostępność nowoczesnych rozwiązań technicznych Poprawa efektywności energetycznej budynków Wzrost świadomości społecznej na temat jakości powietrza Obniżenie kosztów energii elektrycznej	Liczba zamontowanych instalacji OZE;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030

Kierunek działań	Oczekiwane rezultaty działania	Wskaźnik osiągnięcia działania	Źródło finansowania	Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie działania	Horyzont czasowy wdrażania działania
Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej	Spadek emisji zanieczyszczeń Poprawa komfortu cieplnego w budynkach Poprawa efektywności energetycznej budynków Dostępność nowoczesnych rozwiązań technicznych Adaptacja do zmian klimatu Poprawa stanu środowiska Wzrost świadomości społecznej na temat jakości powietrza Obniżenie kosztów energii cieplnej	Liczba budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji; Liczba wymienionych źródeł ciepła;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030
Cel operacyjny 3.3. Dobry stan wód					
Zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu	Poprawa stanu wód Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie zmniejszenia zanieczyszczania wód	Liczba przeprowadzonych szkoleń;	Budżet Gminy Środki zewnętrzne	Gmina Starogard Gdański	2023-2030

Źródło: Opracowanie własne

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Starogard Gdański składa się z części tekstowej oraz części graficznej, złożonej z 11 załączników graficznych.

3.1. Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

Gmina Starogard Gdański jest gminą wiejską położoną w województwie pomorskim, w powiecie starogardzkim, w odległości około 65 km na południe od Gdańska. Siedzibą władz Gminy jest miasto Starogard Gdański, które jest także siedzibą władz powiatowym. W granicach administracyjnych Gminy znajduje się 27 sołectw: Barchnowy, Brzeźno Wielkie, Ciecholewy, Dąbrówka, Janin, Janowo, Jabłowo, Klonówka, Kokoszowy, Kolincz, Koteże, Krąg, Linowiec, Lipinki Szlacheckie, Nowa Wieś Rzeczna, Okole, Owidz, Rokocin, Rywałd, Sumin, Sucumin, Stary Las, Siwiałka, Szpęgawsk, Trzcińsk, Zduny oraz Żabno.

Powierzchnia gminy Starogard Gdański wynosi 196,17 km². W obecnej strukturze funkcjonalnej największy udział procentowy w powierzchni gminy stanowią grunty orne, sady, łąki i pastwiska oraz grunty leśne. Na pozostały obszar składają się grunty rolne zabudowane, grunty rolne pod wodami, zadrzewione, nieużytki i użytki ekologiczne, wody, grunty zabudowane – tereny mieszkaniowe (także w trakcie budowy), grunty zabudowane – niemieszkaniowe oraz tereny komunikacyjne.

W celu określenia prawidłowej hierarchii i przeprowadzenia zróżnicowania rozwoju przestrzennego poszczególnych jednostek należy wziąć pod uwagę: rangę ośrodka (określoną lokalizacją usług podstawowych i ponadpodstawowych oraz jego oddziaływaniem), lokalizację ośrodka (określoną przynależnością do określonej strefy funkcjonalno-przestrzennej) oraz aktualną sytuację demograficzną ośrodka (określoną za pomocą liczby ludności i definiującą istniejący potencjał funkcjonalny i infrastrukturalny).

Ranga ośrodka

Do najwyższego poziomu (I poziom) zaliczyć można takie miejscowości, jak Kokoszowy, Nowa Wieś Rzeczna, Rokocin, Janowo, Owidz, Krąg, Szpęgawsk, Rywałd, Jabłowo oraz Sumin, w których oprócz usług podstawowych, koncentrują się również funkcje wyższego rzędu, a ich oddziaływanie wykracza poza granice miejscowości.

Na średnim poziomie (II poziom) w strukturze hierarchicznej znajdują się miejscowości Siwiałka, Trzcińsk, Linowiec, Ciecholewy, Sucumin, Koteże, Kolincz, Klonówka, Brzeźno Wielkie, Dąbrówka, Zduny oraz Lipinki Szlacheckie, w których zlokalizowane są usługi podstawowe zaspokajające potrzeby lokalnej ludności.

Na najniższym poziomie (III poziom) znajdują się miejscowości, które nie są samodzielne nawet w zakresie usług podstawowych, a miejscowa ludność zmuszona jest przemieszczać

się do sąsiednich wsi w celu zaspokojenia swoich potrzeb. Są to wsie Janin, Okole, Żabno, Barchnowy i Stary Las.

Strefy funkcjonalno-przestrzenne

W przestrzeni gminy wyodrębnić można dwie podstawowe strefy funkcjonalno-przestrzenne: strefę podmiejską i strefę rolniczo-leśną.

Strefa podmiejska obejmuje obręby Kokoszkowy, Linowiec, Nowa Wieś Rzeczna, Rokocin, Janowo, Owidz, Barchnowy, Kolincz, Żabno, Okole oraz części obrębów Koteże i Dąbrówka – północne części do trasy planowanej obwodnicy miasta.

W strefie podmiejskiej gminy zachodzą szybkie i głębokie zmiany w sposobie zagospodarowania terenu, związane z procesem suburbanizacji miasta Starogardu Gdańskiego, które zastępują wiejską strukturę przestrzenną. Zmiany te przyjmują charakter trwałych i istotnie wpływają na formę tych terenów, dlatego przy planowaniu zagospodarowania tych obszarów powinno się preferować formy podmiejskie. Wyjątkiem są historyczne obszary miejscowości z czytelnym układem przestrzennym, które zachowały wiele cech wiejskości i elementów historycznej struktury przestrzennej.

Strefa rolniczo-leśna obejmuje pozostały obszar gminy, niewchodzący w skład strefy podmiejskiej, tj. obręby Janin, Trzcińsk, Siwiątka, Ciecholewy, Szpęgawsk Brzeźno Wielkie, Rywałd, Klonówka, Lipinki Szlacheckie, Jabłowo, Sumin, Sucumin, Stary Las i Krąg oraz fragmenty obrębów Koteże i Dąbrówka – południowe części od trasy planowanej obwodnicy miasta.

Strefa rolniczo-leśna obejmuje tereny gminy, w których zachowało się wiele cech typowych dla tradycyjnego zagospodarowania wiejskiego. W strefie tej wyróżnić można tereny obejmujące zwarte pod względem przestrzennym i własnościowym kompleksy, dogodne do prowadzenia wielkotowarowej produkcji rolnej, tj. fragment obrębu Jabłowo, Klonówka (w części), Rywałd (w części), Zduny, Szpęgawsk (w części), Sumin (w części), Sucumin (w części), Koteże (w części) oraz obszary, na których prowadzone są głównie gospodarstwa indywidualne: Ciecholewy, Dąbrówka (w części), Janin, Siwiątka (w części), Klonówka (w części), Rywałd (w części), Brzeźno Wielkie, Szpęgawsk (w części), Krąg, Sumin (w części) oraz Sucumin (w części).

Wielkość ośrodka

Do największych pod względem liczby ludności miejscowości (ponad 1 000 mieszkańców) należą Kokoszkowy i Rokocin. Mimo że ogólna liczba ludności gminy rośnie, to w poszczególnych miejscowościach zachodzą różne procesy demograficzne. We wsiach Kokoszkowy, Kolincz i Rokocin następuje szybki wzrost liczby ludności związany

z osadnictwem podmiejskim, natomiast wsie Janowo i Szpęgawsk zmagają się ze stagnacją, a nawet spadkiem liczby ludności w przypadku Szpęgawska. Miejscowość Janowo, z uwagi na bliskie sąsiedztwo ze Starogardem Gdańskim, prawdopodobnie nie doświadczy znacznego ubytku mieszkańców, z kolei Szpęgawsk ze względu na jego znaczne oddalenie od miasta będzie się wyludniał.

Do miejscowości średnich pod względem liczby ludności (od 500 do 1 000 mieszkańców) należą: Dąbrówka, Janowo, Jabłowo, Koteże, Kolincz, Krąg, Nowa Wieś Rzeczna, Rywałd, Sucumin, Szpęgawsk i Sumin. Na terenie wszystkich wymienionych wsi, z wyjątkiem Jabłowa, następuje wzrost liczby ludności. Prognozuje się, że do 2030 r. miejscowości Dąbrówka, Kolincz, Koteże, Krąg i Nowa Wieś Rzeczna osiągną ponad 1 000 mieszkańców.

Do najmniejszych wsi pod względem liczby mieszkańców (poniżej 500 mieszkańców) należą: Barchnowy, Brzeźno Wielkie, Ciecholewy, Janin, Klonówka, Linowiec, Lipinki Szlacheckie, Okole, Siwiałka, Stary Las, Trzcińsk i Żabno. Zachodzące zmiany demograficzne w powyższych wsiach są ściśle związane z ich położeniem w stosunku do miasta. Miejscowości położone w jego sąsiedztwie doświadczają wzrostu liczby ludności, natomiast te oddalone od miasta mogą zmagać się ze spadkiem liczby mieszkańców.

Na uwagę zasługuje miejscowość Okole, która ze wszystkich wsi z obszaru gminy, doświadcza najszybszego wzrostu liczby ludności i zmian przestrzennych. Prognoza do 2030 r. zakłada ponad dwukrotny przyrost liczby mieszkańców w stosunku do roku 2011 (189 mieszkańców w 2011 roku oraz 507 osób w 2030). Do szybko rozwijających się wsi pod względem liczby ludności należą także Barchnowy i Rokocin, w których w następnych latach spodziewane jest podwojenie się liczby ludności (w porównaniu z rokiem 2011).

Od liczby ludności zależy potencjał funkcjonalny i infrastrukturalny miejscowości. Te, w których spodziewany jest wzrost liczby mieszkańców, wymagać będą uzupełnienia o brakujące usługi podstawowe i infrastrukturę techniczną, a nawet lokalizację usług ponadpodstawowych.

Graficzne przedstawienie stref funkcjonalno-przestrzennych gminy, rang ośrodków oraz procesów demograficznych prezentuje załącznik 9. Strefy funkcjonalno-przestrzenne gminy.

Zapotrzebowanie na nowe tereny mieszkaniowe

Największe zapotrzebowanie na nowe tereny mieszkaniowe występuje na obszarze miejscowości sąsiadujących z miastem Starogard Gdański, w których następują najbardziej dynamiczne zmiany w strukturze przestrzennej gminy związane z osadnictwem. Są to miejscowości Rokocin, Kokoszkowy, Kolincz, Okole, Krąg i Koteże. W celu racjonalnego kształtowania przestrzeni wszystkie te miejscowości objęte zostały w pełni miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, dzięki którym zapewniona została kontrola nad rozprzestrzenianiem się zabudowy. Plany przewidują nadwyżki terenów mieszkaniowych.

Pozostałymi miejscowościami z zapotrzebowaniem na nowe tereny mieszkaniowe są wsie Barchnowy, Brzeźno Wielkie, Dąbrówka, Linowiec, Lipinki Szlacheckie, Nowa Wieś Rzeczna i Sucumin. Część z wyżej wymienionych miejscowości nie jest w całości objęta planami miejscowymi. W celu prawidłowej gospodarki przestrzennej oraz zapobieżenia niekontrolowanemu rozlewaniu się zabudowy należy dążyć do ich objęcia planami miejscowymi, w szczególności miejscowości Barchnowy, gdzie według prognozy liczby ludności spodziewany jest szybki wzrost liczby mieszkańców.

Graficzne przedstawienie kierunków rozwoju zagospodarowania przestrzennego prezentuje załącznik 8. Kierunki zmian w przestrzeni gminy.

3.2. System powiązań przyrodniczych

Gmina Starogard Gdański, zgodnie z klasyfikacją klimatyczną według W. Okołowicza i D. Martyn, znajduje się w obrębie zaliczanym do pomorskiej dzielnicy klimatycznej. Klimat na tym terenie określany jest jako: umiarkowany, ciepły, przejściowy, który kształtowany jest przez oceaniczne masy powietrza z silnymi wpływami Morza Bałtyckiego. Klimat ten charakteryzuje się chłodnym latem oraz łagodną, ale dłuższą zimą. Średnioroczna suma opadów na obszarze gminy wynosi około 600 mm. Średnia długość okresu wegetacyjnego wynosi od 220 do 225 dni. Średnia temperatura powietrza w styczniu wynosi ok. -1°C, a w lipcu ok. 18°C, co przekłada się na średnią roczną temperaturę wynoszącą około 8°C.

Główne kompleksy leśne na terenie gminy zlokalizowane są w jej zachodniej części oraz w pasie wzdłuż rzeki Wierzycy oraz od wsi Lipinki Szlacheckie przez Kolincz w kierunku miejscowości Ciecholewy. Zgodnie z opracowaną przez Jana Matuszkiewicza mapą Potencjalnej roślinności naturalnej, na obszarze gminy znajdują się w głównej mierze zbiorowiska kwaśnej buczyny niżowej *Luzulo pilosae – Fagetum*, w której dominuje buk zwyczajny oraz zbiorowiska grądów *Stellario - Carpinetum* (odmiana uboga), których typowym przykładem jest las dębowo-grabowy lub bukowo-grabowy o skąłym runie. Mniejszą powierzchnię, głównie w dolinach rzek, zajmują siedliska łęgów olszowo - jesionowych *Fraxino-Alnetum*, w których przeważają olsza czarna i jesion wyniosły z domieszką klonu zwyczajnego, grabu pospolitego, czeremchy zwyczajnej i wiązu górskiego. Na tutejszym terenie występują również płaty borów mieszanych *Fago-Quercetum*. Dodatkowo, w związku z wysokim udziałem użytków rolnych i zabudowy wiejskiej, na terenie gminy występuje roślinność antropogeniczna.

Zgodnie z danymi w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody na terenie gminy znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich, obejmujący południowo-zachodnie fragmenty gminy,

- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wierzycy, obejmujący północno-zachodnie fragmenty gminy,
- Obszar Natura 2000 Dolina Wierzycy, obejmujący północno-zachodnie fragmenty gminy,
- Obszar Natura 2000 Grądy nad Jeziorami Zduńskim i Szpęgawskim, obejmujący północno-wschodnie fragmenty gminy,
- 10 pomników przyrody.

Przez obszar gminy nie przebiegają korytarze ekologiczne mające znaczenie dla migracji ssaków (Jędrzejewski 2005). Zdiagnozowano natomiast następujące elementy osnowy ekologicznej:

- korytarz ekologiczny Doliny Wierzycy (ranga regionalna), obejmujący dolinę rzeki wraz z przylegającymi do niej podmokłymi łąkami, zadrzewieniami, lasami oraz podrzędnie gruntami ornymi,
- korytarz ekologiczny otoczenia Doliny Szpęgawy (ranga subregionalna), obejmujący pas lasów Szpęgawskich w jej północnej i środkowej części,
- korytarz ekologiczny otoczenie Dolin Janki, Bielicy, Strugi Młyńskiej (ranga subregionalna), obejmujący głównie tereny leśne przy południowo-wschodniej granicy,
- płaty ekologiczne leśne – kompleks leśny w północno-zachodniej (rejon miejscowości Stary Las i Krąg) oraz wschodniej części gminy - ranga subregionalna;
- śródpolne płaty ekologiczne – płaty podmokłych łąk i bagien, a także zadrzewień, niewielkich lasów i zarośli oraz łożowisk, szuwarów i innych ekosystemów bagiennych w zagłębieniach wysoczyzny – ranga lokalna.

Graficzne przedstawienie systemu powiązań przyrodniczych prezentuje załącznik 1. Środowisko przyrodnicze.

Pod względem hydrologicznym gmina Starogard Gdański położona jest w granicach obszaru dorzecza Wisły. Główną rzeką przepływającą przez jej obszar jest Wierzyca. Do istotniejszych jej dopływów należy m.in. Węgiernuca, Piesienica czy Kochanka. Do głównych jezior występujących na terenie gminy należą: J. Zduńskie i J. Sumińskie. Przy północnej granicy gminy znajduje się także J. Godziszewskie. W części południowej gminy zlokalizowane są również znaczne obszary bezodpływowe, które zajmują około 30% powierzchni gminy.

Według Map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego, dostępnych na stronie internetowej Informatycznego Systemu Ośłony Kraju, na terenie gminy występuje obszar szczególnego zagrożenia powodzią od rzek. Obszarami szczególnego zagrożenia powodziowego na terenie gminy są obszary i tereny zalewowe wzdłuż rzeki Wierzycy. Najbardziej zagrożonym terenem są obszary zamieszkałe i zurbanizowane, które bezpośrednio sąsiadują z obszarami szczególnego zagrożenia powodzią.

Mając powyższe na uwadze, ważne jest podejmowanie działań z zakresu zapobiegania ryzykiem powodzi, wśród których można wymienić: modernizację i rozbudowę budowli hydrotechnicznych zabezpieczających przed wysokimi stanami powodziowymi i łagodzących ich skalę i skutki, renaturalizację terenów zalewowych w dolinach rzek i wzrost retencji korytowej, prace melioracyjne porządkujące stosunki wodne i ograniczające stany ekstremalne, wsparcie działalności oraz doposażanie jednostek straży pożarnej w sprzęt służący do usuwania skutków powodzi i podtopień.

Na terenie gminy obowiązuje Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (PZRP), przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. (Dz.U. 2022 poz. 2739). Głównym celem PZRP jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej poprzez realizację działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń i obniżeniu strat powodziowych.

Graficzne przedstawienie systemu wód i obszarów szczególnego zagrożenia powodzią na terenie gminy prezentuje załącznik 4. Środowisko wodne.

Ponadto 15 lipca 2021 r. rozporządzeniem Ministra Infrastruktury został przyjęty Plan przeciwdziałania skutkom suszy, który ma na celu analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych, propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych, propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji, a także podejmowanie działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Należy promować i w pierwszej kolejności rozważać działania zakładające naturalne metody retencji, a budowanie retencji sztucznej należy traktować jako działania ostatecznego wyboru. Nowe działania inwestycyjne w gospodarce wodnej, kształtowanie sztucznej retencji musi zostać poprzedzone szeregiem analiz, dotyczących ich warunków i procedur, które muszą być zgodne z aktualnie obowiązującymi przepisami środowiskowymi oraz być adekwatne do potrzeb w zakresie retencji.

Gmina Starogard Gdański charakteryzuje się dobrymi i średnimi warunkami glebowymi (północna część gminy) oraz słabymi warunkami glebowymi (południowo-zachodnia część gminy). Głównymi utworami przypowierzchniowymi występującymi na obszarze gminy są gliny zwałowe, ich zwietrzeliny oraz piaski i żwiry lodowcowe oraz piaski i żwiry sandrowe, ponadto występują także ily, mułki i piaski zastoiskowe oraz na niewielkim obszarze piaski, żwiry, mady rzeczne oraz torfy i namuły.

Według podziału fizycznogeograficznego Polski, obszar gminy Starogard Gdański położony jest na terytorium dwóch mezoregionów: Pojezierze Starogardzkie oraz Bory Tucholskie.

Rzeźba terenu gminy przedstawia duże, względnie jednorodne powierzchnie wysoczyzn morenowych falistych i równinnych z istotnym rozcięciem przez dolinę rzeki Wierzyca.

Graficzne przedstawienie użytkowania terenu na obszarze gminy prezentuje załącznik 3. Użytkowanie terenu.

Pod względem występowania złóż kopalin na terenie gminy stwierdzono przede wszystkim złoża kruszyw naturalnych, z mniejszym udziałem złóż glin ceramiki budowlanej i pokrewnych oraz kredy. Obecnie na tutejszym obszarze znajduje się jeden obszar górniczy, który położony jest na terenie Nowej Wsi Rzecznej. Na terenie gminy występują również prognostyczne i perspektywiczne obszary występowania kopalin. Są to złoża piasku, torfu i kredy jeziornej.

Zgodnie z mapą dostępną na stronie Państwowego Instytutu Geologicznego (System Oslony Przeciwośuwiskowej SOPO), na terenie gminy nie zostały przeprowadzone badania w kierunku zagrożeń geologicznych, w tym zagrożeń osuwania się mas ziemnych/skalnych. Wzdłuż krawędzi dolin rzecznych występują natomiast spadki terenu powyżej 12% i obszary narażone na potencjalne osuwanie się mas ziemnych.

Graficzne przedstawienie występowania terenów i obszarów górniczych, udokumentowanych złóż kopalin oraz obszarów narażonych na potencjalne osuwanie się mas ziemnych na obszarze gminy prezentuje załącznik 1. Środowisko przyrodnicze.

3.3. Główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych

Układ drogowy na terenie gminy Starogard Gdański tworzą:

- Autostrada A1, zapewniająca w głównej mierze połączenie gminy z Gdańskiem. Dostęp możliwy jest przez dwa węzły drogowe zlokalizowane poza obszarem gminy – węzeł Swarżyn (gm. Tczew) z dojazdem drogą krajową nr 22 oraz węzeł Pelplin (gm. Pelplin) z dojazdem drogą wojewódzką nr 229. Autostrada położona jest w korytarzu sieci TEN-T, który stymuluje rozwój aktywności gospodarczej w wyznaczonym na obszarze województwa południowym paśmie rozwojowym.
- droga krajowa nr 22 relacji Grzechotki (granica z Rosją) – Kostrzyn nad Odrą (granica z Niemcami),
- droga wojewódzka nr 222 relacji Gdańsk Orunia – Skórcz, stanowiąca alternatywną trasę do Gdańska,
- droga wojewódzka nr 229 relacji Jabłowo – Małe Walichnowy,
- drogi powiatowe oraz drogi gminne i wewnętrzne.

Na terenie gminy wyróżnić można obszar oddziaływania transportu drogowego, który obejmuje miejscowości, których funkcjonowanie jest zdeterminowane przez ponadlokalne układy

transportowe przebiegające przez te wsie lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie (autostrada A1, droga krajowa nr 22, drogi wojewódzkie nr 222 i 229) tj. fragmenty wschodniego obszaru gminy bezpośrednio powiązane z węzłami autostrady A1: Szpęgawsk, Zduny, Brzeźno Wielkie, powiązane przez węzeł Swaróżyn oraz Jabłowo, Lipinki Szlacheckie i fragment obrębu Klonówka na wschód od autostrady A1 powiązane przez węzeł autostradowy Pelplin; tereny położone w bezpośrednim sąsiedztwie dróg: drogi krajowej nr 22 (miejscowości Sucumin, Rokocin, części Nowej Wsi Rzecznej, Szpęgawsk, Zduny) oraz dróg wojewódzkich nr 222 i 229 (Siwiałka, Trzcińsk, Kokoszkowy, Janowo, Jabłowo i Lipinki Szlacheckie).

Największym uwarunkowaniem rozwoju sieci drogowej jest realizacja planowanej od wielu lat obwodnicy miasta Starogardu Gdańskiego, która przebiegać będzie przez obszar gminy. Podstawowym celem budowy obwodnicy jest wyprowadzenie ruchu tranzytowego, jaki koncentruje się w mieście na drodze krajowej nr 22. Dzięki temu nastąpi poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, odciążenie układu komunikacyjnego i zwiększenie przepustowości w samym Starogardzie Gdańskim. Inwestycja poprawi również warunki i bezpieczeństwo przejazdu dla ruchu dalekobieżnego i regionalnego. Jednocześnie zachowane zostaną najwyższe wymogi ochrony środowiska, zdrowia i życia mieszkańców oraz zrównoważonego rozwoju. Obecnie proponowany wariant obejmuje budowę obwodnicy po południowej i wschodniej stronie miasta. Zakłada on odejście od obecnej drogi krajowej na wysokości miejscowości Sucumin w kierunku wschodnim, następnie minięcie od południa wsi Koteże, skierowanie się w stronę północy i węzeł drogowy na przecięciu z ulicą Peplińską na wysokości miejscowości Janowo, przejście przez Las Szpęgawski i połączenie się z obecną drogą krajową.

Pod kątem struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy obwodnica spowoduje przerwanie ciągłości przestrzennej ekosystemów przyrodniczych oraz terenów osadnictwa. Wybudowanie obwodnicy spowoduje zmianę konstrukcji układu drogowego i kategorii i klas technicznych poszczególnych dróg, co przełoży się na możliwości zagospodarowania terenów.

Obwodnica z jednej strony będzie stanowić szansę rozwojową dla terenów położonych w zasięgu planowanych węzłów (funkcje usługowo-produkcyjne), z drugiej jednak będzie wyzwaniem w zakresie zapewnienia integralności terenu. Wpływ obwodnicy będzie różny dla poszczególnych miejscowości m.in.:

- Sucumin – szansa rozwojowa dla funkcji usługowo-produkcyjnych; podział integralności przestrzennej miejscowości – utrudniony dostęp i zwiększone koszty dojazdu do pól uprawnych; obniżenie wartości gruntu dla funkcji mieszkalnych w sąsiedztwie planowanej obwodnicy,

- Rokocin – zmniejszenie się natężenia ruchu tranzytowego, odciążenie miejscowości z uciążliwości od drogi krajowej, wzrost zainteresowania osadnictwem,
- Sumin – podział integralności przestrzennej miejscowości – utrudniony dostęp i zwiększone koszty dojazdu do pól uprawnych; obniżenie wartości gruntu dla funkcji mieszkalnych w sąsiedztwie planowanej obwodnicy,
- Koteże – szansa rozwojowa dla funkcji usługowo-produkcyjnych; obniżenie wartości gruntu dla funkcji mieszkalnych w sąsiedztwie planowanej obwodnicy,
- Dąbrówka – szansa rozwojowa dla funkcji usługowo-produkcyjnych; podział integralności przestrzennej miejscowości – utrudniony dostęp i zwiększone koszty dojazdu do pól uprawnych; obniżenie wartości gruntu dla funkcji mieszkalnych w sąsiedztwie planowanej obwodnicy,
- Janowo – szansa rozwojowa dla funkcji usługowo-produkcyjnych; podział integralności przestrzennej miejscowości – utrudniony dostęp i zwiększone koszty dojazdu do pól uprawnych; obniżenie wartości gruntu dla funkcji mieszkalnych w sąsiedztwie planowanej obwodnicy,
- Owidz – podział integralności przestrzennej miejscowości – utrudniony dostęp i zwiększone koszty dojazdu do pól uprawnych; obniżenie wartości gruntu dla funkcji mieszkalnych w sąsiedztwie planowanej obwodnicy.

Na obszarze gminy planowane są również obwodnice wsi Kokoszkowy (w ciągu DW 222) i Jabłowo (w ciągu DW 229). Dla miejscowości Kokoszkowy rezerwa terenu pod ewentualne obejście uwzględniona została w planie miejscowym (teren wykluczony z zabudowy), natomiast w miejscowości Jabłowo obejście zostało częściowo uwzględnione na planie miejscowym z 1999 r. Kwestia realizacji powyższych obwodnic powinna zostać rozstrzygnięta na etapie sporządzania planów miejscowych.

Przez obszar gminy przebiega linia kolejowa nr 203 łącząca Tczew z Kostrzynem, ze stacją kolejową w miejscowości Szpęgawsk oraz nieczynna dla ruchu pasażerskiego linia kolejowa nr 243. Realizowane są także połączenia autobusowe, które umożliwiają przemieszczanie się mieszkańców, jak i turystów.

Na terenie gminy Starogard Gdański zlokalizowany jest ciąg pieszo-rowerowy na odcinku Kolincz – Owidz oraz trasa rowerowa Starogard Gdański – Skarszewy, w śladzie dawnej linii kolejowej.

W miejscowości Linowiec funkcjonuje także lądowisko Linowiec wpisane do ewidencji lądowisk Urzędu Lotnictwa Cywilnego w 2012 r. pod nr ewidencyjnym 111. Jest to lądowisko samolotowe we własności osoby prywatnej.

Graficzne przedstawienie infrastruktury komunikacyjnej na obszarze gminy prezentuje załącznik 7. Elementy struktury osadniczej wraz z układem komunikacyjnym.

3.4. Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej

Infrastruktura techniczna

Zasięgiem obsługi wodociągów objęte są wszystkie miejscowości w gminie. Stopień podłączonych gospodarstw do sieci wodociągowej w 2022 r. wyniósł 97,8%. Ujęcia wody są wyłącznie podziemne, nie są pobierane wody powierzchniowe.

Gminny Zakład Usług Komunalnych Jabłowo posiada w administrowaniu 7 ujęć:

- SUW Sumin zaopatruje miejscowości: Sumin, Sucumin, Stary Las, Rokocin, Nowa Wieś oraz Koteże,
- SUW Dąbrówka zaopatruje miejscowość Dąbrówka,
- SUW Krąg zaopatruje miejscowości Krąg, Linowiec, Okole oraz Żabno,
- SUW Kokoszkowy zaopatruje miejscowości Kokoszkowy oraz Janin,
- SUW Trzcińsk zaopatruje miejscowości Trzcińsk, Ciecholewy oraz Siwiałka,
- SUW Klonówka zaopatruje miejscowości Klonówka, Rywałd, Brzeźno Wielkie, Szpęgawsk oraz Zduny,
- SUW Jabłowo zaopatruje miejscowości Jabłowo, Lipinki Szlacheckie, Parchowy, Owidz, Kolincz oraz Jabłówko.

Graficzne przedstawienie infrastruktury wodociągowej na obszarze gminy prezentuje załącznik 11. Infrastruktura wodociągowa.

Liczba budynków mieszkalnych podłączonych do infrastruktury kanalizacyjnej w 2022 r. wyniosła 55,8%. Na terenie gminy wyznaczone zostały dwie aglomeracje ściekowe:

- aglomeracja ściekowa Jabłowo o równoważnej liczbie mieszkańców 6 071 (RLM) wyznaczona uchwałą nr XXXV/424/2021 Rady Gminy Starogard Gdański z dnia 21 września 2021 r. Obejmuje teren miejscowości Dąbrówka, Jabłowo, Koteże, Lipinki Szlacheckie, Rokocin i Sucumin. Docelowo do aglomeracji mają być włączone również miejscowości Janowo i Sumin,
- aglomeracja ściekowa Starogard Gdański o równoważnej liczbie mieszkańców 53 450 (RLM) wyznaczona uchwałą nr XV/168/2019 Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 30 października 2019 r. Obejmuje teren miejscowości Barchnowy, Kolincz, Klonówka, Linowiec, Nowa Wieś Rzeczna, Okole, Owidz, Rywałd i Żabno. Docelowo do aglomeracji ma być włączona również miejscowość Krąg.

Poza wyżej wymienionymi aglomeracjami na terenie gminy zlokalizowane są indywidualne sieci kanalizacyjne w miejscowości:

- Kokoszkowy, z docelowym układem sieci kanalizacyjnej obejmującej miejscowości Kokoszkowy, Janin, Trzcińsk i Siwiałka. Dla miejscowości Janin, Trzcińsk i Siwiałka wariantowo rozważa się włączenie do systemu kanalizacji sanitarnej w gminie Skarszewy z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni ścieków w m. Godziszewo,
- Szpęgawsk i Zduny.

Na obszarze gminy Gminny Zakład Usług Komunalnych Jabłowo administruje 3 oczyszczalnie ścieków:

1. Oczyszczalnia ścieków Kokoszkowy:
 - a. Rodzaj oczyszczalni: mechaniczno-biologiczna,
 - b. Ścieki dostarczane są z Kokoszkowy,
 - c. Przepływ ścieków w roku 2022: 72 596 m³.
2. Oczyszczalnia ścieków Szpęgawsk:
 - a. Rodzaj oczyszczalni: mechaniczno-biologiczna,
 - b. Ścieki dostarczane są z Szpęgawska i Zdun,
 - c. Przepływ ścieków w roku 2022: 40 792 m³.
3. Oczyszczalnia ścieków Jabłowo:
 - a. Rodzaj oczyszczalni: mechaniczno-biologiczna,
 - b. Ścieki dostarczane są z Jabłowa, Lipinek Szlacheckich, Bobowa, Sumina, Rokocina, Dąbrówki oraz Koteż,
 - c. Przepływ ścieków w roku 2022: 151 919 m³.

Do objęcia siecią kanalizacyjną predysponowane są miejscowości Janowo, Krąg, Trzcińsk, Siwiałka i Linowiec. Z uwagi na peryferyjne położenie nie rozważa się włączenia w gminne systemy kanalizacji sanitarnej pozostałych miejscowości.

W pozostałej części gminy, niepodłączonej do sieci kanalizacyjnej, podstawową infrastrukturę techniczną w zakresie gospodarki ściekowej stanowią przydomowe oczyszczalnie ścieków i zbiorniki bezodpływowe.

Graficzne przedstawienie infrastruktury kanalizacyjnej na obszarze gminy prezentuje załącznik 6. Infrastruktura kanalizacyjna.

Na terenie gminy funkcjonuje sieć gazowa. Z gazu korzystają mieszkańcy fragmentów wsi: Kokoszkowy i Nowa Wieś Rzeczna, które zostały włączone do miejskiej sieci gazowej. W miejscowości Kokoszkowy zlokalizowana jest stacja gazowa średniego ciśnienia. Przez teren gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN 125 MOP 5,5, MPa relacji Walichnowy – Starogard Gdański (stanowiący odgałęzienie od gazociągu DN 400 relacji Gustorzyn – Pruszcz Gdański).

Na obszarze gminy Starogard Gdański nie funkcjonuje system ciepłowniczy. Ciepło dostarczane jest do budynków za pomocą indywidualnych źródeł ciepła o niskich mocach oraz nielicznych kotłowni lokalnych.

Gmina Starogard Gdański zasilana jest ze stacji 110/15 kV GPZ Starogard Gdański oraz GPZ Skarszewy. Stacje te zlokalizowane są poza obszarem gminy.

Przez obszar gminy przebiegają następujące napowietrzne linie elektroenergetyczne:

- 400 kV relacji Pelplin – Gdańsk Przyjaźń,
- 220 kV relacji Pelplin – Gdańsk I,
- 110kV relacji Pelplin – Czarna Woda,
- 110kV relacji Swaróżyn – Starogard,
- 110kV relacji Starogard – Skarszewy,
- 110kV relacji Pelplin – Starogard / Czarna Woda.

Ponadto projektowana jest linia kablowa 110kV LWN 1443 do projektowanego GPZ Kocborowo.

Na terenie gminy funkcjonuje pięć elektrowni wodnych w: Owidzu, Kolinczu, Rokocinie i dwie w Nowej Wsi Rzecznej.

Na obszarze gminy, w miejscowości Stary Las, zlokalizowany jest Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych Sp. z o.o. „Stary Las”, na terenie którego mieści się Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK).

Graficzne przedstawienie infrastruktury technicznej na obszarze gminy prezentuje załącznik 5. Infrastruktura techniczna.

Infrastruktura społeczna

Na terenie gminy funkcjonują przedszkola, oddziały przedszkolne oraz szkoły podstawowe. Głównymi instytucjami kultury są Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Owidzu oraz Biblioteka Publiczna w Kokoszkowach. Na terenie gminy występują obszary i obiekty zabytkowe, m.in. cmentarz w Lesie Szpęgawskim wraz z pozostałymi grobami tworzący kompleks grobów w Lesie Szpęgawskim czy zabytkowa strzelnica 2 Pułku Szwoleżerów Rokitniańskich. Do obiektów wpisanych do rejestru zabytków należą w większości zabytkowe kościoły i zabudowania dworsko-parkowe.

Z ważniejszych szlaków turystycznych przebiegających przez obszar gminy wymienić można szlak kajakowy „Wierzyca” oraz międzyregionalną trasę rowerową Zamków Polski Północnej.

Graficzne przedstawienie infrastruktury społecznej na obszarze gminy prezentuje załącznik 10. Infrastruktura społeczna, natomiast środowiska kulturowego i turystyki załącznik 2. Środowisko kulturowe i turystyka.

4. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie

4.1. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

Ochrona powietrza

Ochrona powietrza będzie realizowana poprzez realizację działań na rzecz gospodarki niskoemisyjnej, zmierzających do zwiększenia efektywności energetycznej budynków, zmniejszenia zapotrzebowania na energię, montaż instalacji odnawialnych źródeł energii (przede wszystkim instalacji fotowoltaicznych).

Ochrona przyrody

Wszelkie działania inwestycyjne należy realizować zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi:

- w granicach form ochrony przyrody – należy stosować zasady wynikające z dokumentów je ustanawiających oraz planów zadań ochronnych i planów ochrony (jeśli takie obowiązują) dla obszarów: Natura 2000 oraz obszarów chronionego krajobrazu,
- na terenach leśnych – należy stosować zasady wynikające z planów urządzania lasów,
- na terenach dolin rzek – należy dążyć do uwzględniania potrzeby zachowania ciągłości łączności ekologicznej i migracji zwierząt (w postaci pozostawiania niezagospodarowanych fragmentów dna doliny i jej zboczy, posiadających łączność ekologiczną z pozostałą częścią doliny),
- na terenach podmokłych – należy dążyć do uwzględniania potrzeby zachowania ciągłości łączności ekologicznej i migracji zwierząt (w postaci pozostawiania niezagospodarowanych fragmentów dna doliny i jej zboczy, posiadających łączność ekologiczną z pozostałą częścią doliny),

Ponadto w celu ochrony przyrody:

- należy dążyć do ochrony dziko występujących roślin, zwierząt, grzybów oraz ich siedlisk, zgodnie z przepisami o ochronie przyrody,
- należy dążyć do zachowania trwałości gruntów leśnych oraz naturalnych cieków i zbiorników wodnych, w granicach korytarzy ekologicznych, przy zachowaniu ich dotychczasowego gospodarczego wykorzystania, z uwzględnieniem uzasadnionej potrzeby ich przeznaczenia na cele publiczne,

- należy dążyć do stosowania rozwiązań techniczno-przestrzennych służących zachowaniu i podwyższaniu przyrodniczej, w tym krajobrazowej jakości przestrzeni i zapobieganiu przekształceniom przestrzennym skutkującym utratą bądź istotnym obniżeniem walorów przyrodniczo-krajobrazowych, fragmentacją terenów przyrodniczo cennych oraz utratą łączności przestrzennej ekosystemów,
- należy dążyć do zachowania, nieobjętych dotychczas ochroną prawną, pozostałości naturalnych ekosystemów i ich ochrony planistycznej, jako cennych obiektów ochrony różnorodności biologicznej zapewniających trwałość ekosystemów (w szczególności terenów podmokłych, łąk dolinnych i śródleśnych, zadrzewień śródpolnych, starorzeczy i oczek wodnych),
- należy dążyć do identyfikowania, dokumentowania i waloryzacji przyrodniczej (m.in. w ramach sporządzania opracowań ekofizjograficznych dla gminy) terenów pełniących funkcję ekologiczną,
- należy dążyć do zachowania obszarów, siedlisk i obiektów przyrodniczych szczególnie cennych, reprezentatywnych dla regionu i reprezentujących krajobraz pojezierny, dolin rzecznych i równin zalewowych – zagrożonych zanikiem lub trwałym przekształceniem oraz obejmowania ich indywidualnymi formami ochrony przyrody,
- należy dążyć do zalesiania, wprowadzania zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych oraz ekstensywnego wykorzystania użytków zielonych,
- należy dążyć do zapobiegania rozlewania się zabudowy na terenach otwartych, niezabudowanych, poprzez ochronę ekosystemów naturalnych i gruntów rolnych,
- należy dążyć do zachowania ciągłości przestrzennej powiązań ekologicznych na poziomie krajowym, regionalnym, subregionalnym i lokalnym, z utrzymywaniem przestrzeni wolnej od zabudowy lub ograniczeniem intensywności zabudowy w ich przebiegu,
- należy dążyć do budowy i zachowania właściwych warunków funkcjonowania lądowych przejść dla zwierząt i przepławek dla ryb (tj. o odpowiednich standardach projektowych i wykonawczych, dostosowanych do potrzeb migracyjnych) i nietransparentnych ekranów osłonowych na trasach migracji ptaków, w obszarach przecięcia z infrastrukturą techniczną (nie tylko drogami klasy A, S i GP oraz liniami kolejowymi, ale także w ciągach dróg wojewódzkich i przebiegach rurociągów),
- należy dążyć do rozwoju zielonej infrastruktury oraz wyznaczania terenów biologicznie czynnych w pobliżu Starogardu Gdańskiego,
- należy dążyć do zachowywania, odtwarzania, rewaloryzacji i kształtowania elementów przyrodniczych charakterystycznych dla krajobrazu wiejskiego, tj.: miedze, pasy zadrzewień śródpolnych, małe cieki i drogi śródpolne, śródpolne oczka wodne,

ekosystemy brzegowe wód śródlądowych czy żywopłoty, w szczególności w rejonach wielkoobszarowej gospodarki rolnej,

- należy dążyć do zapewnienia warunków utrzymania potencjału przyrodniczego lasów, starodrzewów, zadrzewień śródpolnych, oczek wodnych, terenów bagiennych i torfowiskowych, łąk śródleśnych – szczególnie w obszarach korytarzy ekologicznych,
- należy dążyć do tego, aby uciążliwości aerosanitarne pochodzące z inwestycji nie przekraczały dopuszczalnych standardów emisyjnych ani nie powodowały pogorszenia standardów jakości środowiska,
- należy dążyć do zabezpieczania odpływów wód opadowych w sposób chroniący teren przed erozją wodną oraz przed zaleganiem wód opadowych,
- w przypadku nowych nasadzeń, należy dążyć do wprowadzania zieleni nawiązującej formą i składem gatunkowym do roślinności typowej dla lokalnego krajobrazu,
- projektowane użytkowanie i zagospodarowanie terenu nie może stanowić źródła zanieczyszczeń dla środowiska gruntowo-wodnego,
- zaleca się ograniczyć prace niwelacyjne do niezbędnego minimum,
- należy dążyć do przeciwdziałania erozji gleb przez utrzymanie trwałych użytków zielonych i lasów glebochronnych lub odpowiednie do potencjału siedliska zadarnianie i zalesianie użytków rolnych położonych na stokach o nachyleniu powyżej 12 stopni,
- należy dążyć do przeciwdziałania zjawiskom suszy glebowej (rolniczej) poprzez zachowanie, kształtowanie i odtwarzanie śródpolnych zadrzewień, małych cieków, śródpolnych oczek wodnych i terenów podmokłych wraz z otaczającą je roślinnością oraz układów melioracyjnych o znaczeniu historycznym, w szczególności w rejonach wielkoobszarowej gospodarki rolnej.

Ochrona wód

W zakresie ochrony wód:

- należy dążyć do zachowania naturalnego charakteru koryta rzeki Wierzycy, w tym niedopuszczenie do lokalizacji obiektów budowlanych w dnie doliny zalewowej,
- należy dążyć do poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- należy dążyć do zachowania w stanie naturalnym terenów podmokłych – jako regulatorów warunków hydrologicznych, klimatycznych i ekologicznych środowiska oraz elementów naturalnej retencji wód,
- należy dążyć do przywracania cech naturalnych, poprawiania kondycji jakościowych elementów środowiska, odtwarzania obszarów przyrodniczych i ekosystemów zdegradowanych – w tym wodne, podmokłe, leśne i łąkowe, w szczególności poprzez:
 - rekultywację jezior i przeciwdziałanie procesom ich eutrofizacji antropogennej,

- renaturyzację rzek i dolin rzecznych oraz przywracanie dolinom rzecznych funkcji korytarzy ekologicznych,
- zwiększanie zdolności retencyjnej ekosystemów i terenów,
- należy dążyć do ochrony, konserwacji i udrażniania wszelkich cieków z zapewnieniem nienaruszalnego przepływu wód,
- należy dążyć do zapewnienia spójnego systemu gospodarki wodami gruntowymi (np. drenaż, przepusty itp.) biorąc pod uwagę uwarunkowania terenów przyległych,
- należy dążyć do ograniczania lokalizacji obiektów w strefie bliższej niż 100 m od linii brzegowej jezior przepływowych, leżących w granicach wielu nieruchomości gruntowych, które to zbiorniki mają znaczenie dla walorów krajobrazowych (otoczenie strefy brzegowej jeziora jako dobro wspólne różnych użytkowników przestrzeni),
- należy dążyć do uporządkowania substandardowej zabudowy rekreacyjno-turystycznej, w szczególności w bezpośrednim otoczeniu jezior.

Ochrona złóż kopalin

Należy dążyć do racjonalnej gospodarki złożami kopalin, w szczególności poprzez kompleksowe i racjonalne wykorzystanie kopaliny głównej i kopalin towarzyszących oraz technologii eksploatacji zapewniającej ograniczenie ujemnego wpływu na środowisko.

Ochrona klimatu akustycznego

W celu ochrony klimatu akustycznego należy dążyć do ograniczania poziomu hałasu emitowanego przez środki transportu wzdłuż głównych dróg oraz tworzenia alternatyw dla indywidualnego transportu samochodowego.

Ochrona krajobrazu

W celu ochrony krajobrazu:

- należy dążyć do zachowania bogatej struktury krajobrazu, tj. drobnopowierzchniowej mozaiki łąk, kęp zadrzewień i zakrzewień, sadów, pól uprawnych oraz lasów,
- należy dążyć do zachowywania w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego obszarów objętych dynamicznymi procesami geomorfologicznymi, w szczególności odcinków dolin rzek, gdy nie stwarza to zagrożenia dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia oraz infrastruktury,
- należy dążyć do tworzenia nowych terenów zieleni urządzonej, jako istotnych przestrzeni publicznych poprawiających warunki wypoczynku.

4.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

W celu ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- należy dążyć do utrzymywania w dobrym stanie zasobów dziedzictwa kulturowego objętego ochroną konserwatorską prawną (rejestr zabytków) oraz ustawową (ewidencja zabytków), w szczególności zabytkowych układów ruralistycznych, zespołów pałacowo-parkowych, dworskich, kościołów, obiektów budownictwa przemysłowego oraz obiektów militarnych,
- należy dążyć do prowadzenia kompleksowej odnowy i rewaloryzacji definiujących tożsamość regionu zdegradowanych zabytkowych założeń przestrzennych obszarów historycznych, obiektów i zespołów zabytkowych (zwłaszcza zespołów pałacowo-parkowych i dworskich), historycznych (zwłaszcza średniowiecznych) układów ruralistycznych, zarówno wpisanych do rejestru, jak i uwzględnionych w ewidencji zabytków oraz pozostających poza nimi, z uwzględnieniem wymogów konserwatorskich oraz lokalnego charakteru zabudowy,
- należy dążyć do zachowywania i odtwarzania dawnych układów terenów zielonych, tj.: cmentarzy historycznych, alei, szpalerów i założeń parkowych,
- należy dążyć do zachowywania i eksponowania miejsc pamięci narodowej, w tym miejsc kaźni, wydarzeń oraz walk historycznych, m.in. Las Szpęgawski – miejsce kaźni ludności Kociewia na początku II wojny światowej,
- należy dążyć do eliminowania funkcji użytkowych obniżających wartości historyczne obiektów zabytkowych oraz obiektów kolidujących z walorami kulturowymi obszarów zabytkowych,
- należy dążyć do wzmacniania istniejących oraz nadawania (w sposób nieumniejszający ich wartości kulturowej) nieużytkowanym obiektom zabytkowym nowych funkcji kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych w celu efektywnego i racjonalnego gospodarowania zasobami dziedzictwa kulturowego, podnoszenia atrakcyjności poszczególnych obszarów oraz tworzenia miejsc pracy,
- należy dążyć do tworzenia obiektów o charakterze wystawienniczym, muzealnym, jak również skansenów, służących zachowaniu, ochronie i promocji dziedzictwa kulturowego regionu,
- należy dążyć do identyfikowania dóbr kultury współczesnej w oparciu o kryteria obligatoryjne (obiekt niebędący zabytkiem, uznany za dorobek współcześnie żyjących pokoleń, posiada wysokie wartości artystyczne lub historyczne, powstał po 1945 r.) i kryteria dodatkowe (unikatowość – np. jedyny obiekt zachowany w formie pierwotnej; nowatorstwo – zarówno w kontekście rozwiązań architektonicznych, technicznych,

- jak i materiałowych; symboliczność – symbol dla mieszkańców i przyjezdnych; uznanie – obiekt otrzymał nagrody, wyróżnienia; próba czasu – zachowanie walorów przestrzennych i estetycznych pomimo degradacji, będącej efektem technicznego zużycia lub zaniedbania zarządcy lub też spontanicznego rozwoju zagospodarowania terenów przyległych),
- należy dążyć do rozwoju spójnego systemu tras rowerowych oraz infrastruktury związanej z obsługą kajakarstwa,
 - należy dążyć do zapewnienia ładu przestrzennego i estetyzacji krajobrazu poprzez dbałość o charakter architektury, w tym kształtowanie bryły i detal architektoniczny związane z architekturą regionu, w szczególności z tradycją budowlaną regionu Kociewia,
 - należy dążyć do ochrony walorów dziedzictwa kulturowego oraz innych usług o charakterze unikalnym w gminie, w tym obiektów kultu religijnego, kultury i rozrywki,
 - należy dążyć do ochrony elementów środowiska kulturowego jako istotnych dla budowania tożsamości obszarów wiejskich,
 - należy dążyć do tworzenia obrazu gminy rozwijającej się harmonijnie, wykorzystującej i szanującej swoje dziedzictwo,
 - należy dążyć do ochrony cennych obiektów i obszarów objętych ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków,
 - należy dążyć do wykorzystywania walorów kulturowych gminy dla rozwoju rekreacji i wypoczynku,
 - należy dążyć do objęcia ochroną terenów zachowujących tożsamość kulturową i walory tradycyjnego krajobrazu o specyficznych i unikatowych walorach krajobrazowych,
 - należy dążyć do porządkowania i odtwarzania wartości kulturowych oraz elementów ekspozycji krajobrazowej,
 - należy dążyć do utrzymania cennych krajobrazowo przestrzeni otwartych, ograniczaniu inwestowania na terenach rolnych i leśnych, zagospodarowanie rezerw terenowych w istniejących strukturach przestrzennych,
 - należy dążyć do kształtowania nowej zabudowy w sposób nawiązujący do tradycji miejsca, eksponowania i odtwarzania dominant architektonicznych i krajobrazowych, ograniczania powstawania obcych krajobrazowo form zagospodarowania oraz eliminowania obiektów dysharmonijnych,
 - dopuszcza się wytyczanie tras rowerowych, zwłaszcza łączących te obszary z terenami leśnymi i założeniami parkowymi i obiektami o znaczeniu kulturowym (np. grodzisko Owidz), z nastawieniem na stworzenie spójnej sieci dróg dla rowerów z siecią miasta Starogard Gdański,

- wytyczanie szlaków turystycznych powinno odbywać się z nastawieniem na rozbudowę istniejącej sieci szlaków pieszych i rowerowych lub ścieżek dydaktycznych o tematyce przyrodniczej lub z elementami kulturowymi.

4.3. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Zgodnie z przytoczonym w rozdziale 3 podziałem obszaru gminy na dwie podstawowe strefy funkcjonalno-przestrzenne, tj. strefę podmiejską i strefę rolniczo-leśną, poniżej wymieniono kierunki zmian w strukturze zagospodarowania tych stref:

— Strefa podmiejska:

- 1) W granicach zwartej zabudowy ośrodków wiejskich (obszary docelowego zainwestowania i zabudowy):
 - a) stopniowa eliminacja funkcji rolnych (adaptacja zabudowy zagrodowej do celów mieszkaniowych),
 - b) wzbogacenie usług publicznych,
 - c) tworzenie wysokiej jakości przestrzeni zapewniającej wysokie standardy zamieszkania,
- 2) Poza granicami zwartej zabudowy ośrodków wiejskich:
 - a) ochrona utrzymywanej gospodarki rolnej, poprzez zapobieganie spontanicznym procesom przekształceń terenów rolnych na cele budowlane,
 - b) ochrona lasów i korytarzy ekologicznych.

— Strefa rolniczo-leśna:

- 1) W granicach zwartej zabudowy ośrodków wiejskich (obszary docelowego zainwestowania i zabudowy):
 - a) zachowanie funkcji rolniczych, w postaci aktywnych siedlisk rolniczych z zabudową zagrodową,
 - b) adaptacja istniejącej zabudowy wielorodzinnej (dawne PGR) ze wskazaniem do przekształceń i rehabilitacji,
 - c) łagodzenie konfliktów pomiędzy funkcją rolniczą a lokalizującą się w granicach urbanizacji zabudową mieszkaniową poprzez tworzenie wysokiej jakości przestrzeni zapewniającej wysokie standardy zamieszkania,
 - d) wzbogacenie usług publicznych i komercyjnych dla zachowania samodzielności funkcjonalnej ośrodków wiejskich,
 - e) ochrona historycznych układów przestrzennych wsi poprzez odpowiednie lokalizowanie lub separowanie nowej zabudowy,

- f) tworzenie warunków dla lokalizacji inwestycji z zakresu przetwórstwa rolno-spożywczego, obsługi rolnictwa i usług towarzyszących,
- 2) Poza granicami zwartej zabudowy ośrodków wiejskich:
 - a) ochrona terenów wykorzystywanych do aktywnej gospodarki rolnej poprzez zapobieganie spontanicznym procesom przekształceń terenów rolnych na cele budowlane,
 - b) tworzenie warunków infrastrukturalnych i transportowych dla lokalizacji inwestycji służących tworzeniu nowoczesnych gospodarstw rolnych o charakterze wielkoobszarowym i zmechanizowanym,
 - c) tworzenie warunków przestrzennych i prawnych sprzyjających przekształcaniu małych i średnich gospodarstw rolnych w kierunku specjalizowanych form produkcji rolnej z możliwością uzupełnienia funkcji rolnych o działalność agroturystyczną,
 - d) ochrona utrzymywanej gospodarki rolnej poprzez zapobieganie spontanicznym procesom przekształceń terenów rolnych na cele budowlane,
 - e) ochrona lasów i korytarzy ekologicznych.

Silne oddziaływania miasta Starogard Gdański z jednej strony napędza rozwój osadnictwa na terenie gminy, z drugiej strony może dezintegrować miejscowości. W związku z tym należy dążyć do wzmocnienia centrum miejscowości i oferty usług podstawowych oraz wyższego rzędu poprzez:

- zapewnienie przeznaczenia terenu w centrum wsi na cele wielofunkcyjne (mieszkaniowo-usługowe) – pozwoli to budować układ, który choć w części będzie samowystarczalny,
- w miarę możliwości, lokalizowanie w centrum miejscowości istotnych funkcji publicznych,
- tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych, np.: placu, skweru, miejsc rekreacji, zieleni urządzonej,
- powiązanie obszarów zabudowy mieszkaniowej wsi ciągami pieszymi i rowerowymi, w szczególności z punktami usytuowania lokalnych usług podstawowych dla tych obszarów,
- zapewnienie dostępu transportem zmotoryzowanym do centrum w taki sposób, aby nie tworzył on barier w systemie przestrzeni publicznych.

Priorytety lokalizacji usług, według ich ważności, winny ściśle odzwierciedlać rangi ośrodków. Im wyższa ranga ośrodka, tym większa liczba usług powinna być w nich lokalizowana, usługi powinny być bardziej zróżnicowane funkcjonalnie oraz ważniejsze funkcjonalnie.

Przewiduje się stopniowe uruchamianie terenów pod zabudowę, przy czym dla zapewnienia ładu przestrzennego zaleca się:

- wybór obszarów rozwoju zabudowy i przygotowania ich do otwarcia w grupach pozwalających osiągnięcie na każdym etapie rozwoju spójnego zagospodarowania terenu, umożliwiając skoordynowaną z rozwojem zabudowy, realizację infrastruktury technicznej i transportowej,
- wyznaczanie grupy obszarów przeznaczonych w planie miejscowym do zabudowy, w oparciu o ocenę dostępności do infrastruktury i obsługi transportowej, poczynając od terenów już uzbrojonych, następnie przeznaczając do zainwestowania tereny w ich bezpośrednim sąsiedztwie.

Zgodnie z obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy wyznaczone zostały grunty pod zabudowę, w szczególności dla rozwijających się miejscowości w sferze podmiejskiej. W przypadku wyczerpania istniejących zasobów w danej miejscowości lub wzrostu zainteresowania gruntami w lokalizacjach dotychczas nieprzeznaczonych pod zabudowę, w przyszłości należy rozważyć wyznaczanie nowych terenów mieszkaniowych, usługowych lub produkcyjnych. Preferowanymi obszarami rozmieszczenia funkcji mieszkaniowej i usługowej są tereny w ramach uzupełniania lub kontynuacji obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze, natomiast w przypadku funkcji produkcyjnej – tereny wzdłuż ważniejszych ciągów komunikacyjnych.

Poniżej wskazano ogólne kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów:

- należy dążyć do preferowania projektowania nowej zabudowy jako uzupełnienie istniejącej struktury przestrzennej, w szczególności w obszarach posiadających dostęp do infrastruktury technicznej i komunikacyjnej bez konieczności jej rozbudowy,
- należy dążyć do unikania konfliktów przestrzennych przy wyznaczaniu nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową: teren zabudowy mieszkaniowej – teren produkcji, teren zabudowy mieszkaniowej – teren zabudowy zagrodowej,
- należy dążyć do uzupełniania zabudowy mieszkaniowej o usługi podstawowe i zieleni urządzonej,
- należy dążyć do tego, aby lokalizacja nowej zabudowy wielorodzinnej odbywała się w powiązaniu z istniejącą lub wyznaczoną w planie miejscowym, jako kontynuacja istniejącej w sąsiedztwie, na terenach skomunikowanych i uzbrojonych,
- należy dążyć do preferowania zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wolnostojącej, ewentualnie bliźniaczej,
- należy dążyć do wykorzystania potencjału inwestycyjnego terenów stanowiących obszary możliwego zagospodarowania, w szczególności w kierunku zabudowy usługowej i mieszkaniowej jednorodzinnej, przy czym wielkości wyznaczonych terenów powinny

uwzględniać skalę rozwoju miejscowości i przeciwdziałać dezintegracji jednostki osadniczej,

- należy dążyć do tworzenia warunków do rozwoju kluczowych sektorów lokalnej gospodarki (logistyka, przetwórstwo rolno-spożywcze) przez wyznaczenie nowych stref produkcyjno-składowych i usługowych,
- należy dążyć do uzupełniania i kontynuacji obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej z zapewnieniem standardów uwzględniających aspekty użytkowe, kulturowe i ekologiczne środowiska zamieszkania i pracy,
- należy dążyć do ponownego wykorzystania obszarów poprodukcyjnych, pokolejowych, powojkowych, które utraciły swoje dotychczasowe funkcje i/lub walory środowiskowe, a posiadają potencjał do rozwoju funkcji: mieszkaniowych, mieszkaniowo-usługowych, usługowych, rekreacyjnych, a także związanych z zieloną infrastrukturą, z uwzględnieniem koniecznych do przeprowadzenia przekształceń funkcjonalno-przestrzennych, rekultywacji oraz działań rewaloryzacyjnych, remontowych czy modernizacyjnych,
- należy dążyć do rozwoju nowych i podnoszeniu jakości istniejących przestrzeni publicznych,
- należy dążyć do podnoszenia jakości istniejących struktur podmiejskich, w szczególności:
 - koncentrowania i rozwoju podstawowych usług publicznych oraz powiązanych z nimi przestrzeni publicznych w istniejących i kształtujących się ośrodkach krystalizujących sieć osadniczą,
 - wzmacniania powiązań w transporcie zbiorowym pomiędzy ośrodkami krystalizującymi sieć osadniczą na poziomie lokalnym a ośrodkami wyższej rangi,
 - strukturyzacji przestrzennej obszarów zdegradowanych żywiolową suburbanizacją (rekompozycja funkcjonalno-przestrzenna), m.in. poprzez integrację istniejących małych struktur mieszkaniowych w większe zespoły, uwzględniające w swym programie ogólnodostępne przestrzenie publiczne oraz funkcje ośrodkotwórcze na poziomie lokalnym,
- należy dążyć do tworzenia strategicznych obszarów do zainwestowania produkcyjnego i usługowego, w tym wyznaczanie kluczowych stref aktywności gospodarczej oraz ich uzbrajania w infrastrukturę techniczną,
- należy dążyć do dbania o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie (w planach miejscowych) form zabudowy,
- należy dążyć do kształtowania czytelnej, zwartej struktury przestrzennej i dopełniania układów ruralistycznych,
- zaleca się, aby rozwój zabudowy produkcyjno-przemysłowej następował przy głównych szlakach komunikacyjnych,

- zaleca się realizację zabezpieczeń zabudowy produkcyjno-przemysłowej w postaci m.in. pasów zieleni izolacyjnej od granic terenów przeznaczonych pod lokalizację zabudowy mieszkaniowej,
- w przypadku obiektów, dla których pomimo zastosowania dostępnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych nie jest możliwe dotrzymanie standardów jakości środowiska należy dążyć do utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania,
- należy dążyć do realizacji inwestycji podnoszących jakość istniejących struktur mieszkaniowych, w tym: zapewniających warunki bezpiecznego przemieszczania się (m.in. poprawa jakości przestrzeni publicznych, budowa bezkolizyjnych przejść pieszych i rowerowych na przecięciu z istniejącą infrastrukturą drogową i kolejową) oraz budowa infrastruktury poprawiającej bezpieczeństwo publiczne.

4.4. Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Na terenie gminy nie jest konieczne wyznaczenie kolejnych terenów usługowych umożliwiających budowę obiektów handlu wielkopowierzchniowego. Dotychczasowe obszary, a także te znajdujące się w mieście Starogard Gdański, zapewniają wystarczające zaopatrzenie mieszkańców w usługi o tym profilu. Niemniej, w przypadku lokalizacji nowych obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, poniżej wskazano podstawowe zasady lokalizacji:

- za najbardziej preferowane obszary do lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego wyznacza się tereny znajdujące się w strefie podmiejskiej oraz przy skrzyżowaniach i węzłach drogowych dróg krajowych i wojewódzkich,
- należy dążyć do realizacji zabudowy obiektów handlu wielkopowierzchniowego w sposób harmonizujący z charakterem zabudowy sąsiedniej,
- należy dążyć do kształtowania zabudowy w oparciu o skalę człowieka oraz projektowania elewacji w sposób umożliwiający przechodniom wgląd we wnętrza sklepowe i zapoznanie się z ofertą,
- należy dążyć do realizacji jednorodnych parkingów, opracowanych dla całego terenu,
- należy dążyć do wyznaczania niewielkich terenów zieleni urządzonej jako miejsc odpoczynku dla kupujących.

4.5. Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Dla lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego stosuje się przepisy ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Na obszarze gminy Starogard Gdański przewiduje się realizację następujących inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.):

— Budowa obwodnicy Starogardu Gdańskiego.

Krajowy Program Kolejowy do 2030 roku (z perspektywą do roku 2032) - Projekty CEF2 i FEnIKS 2021-2027:

— nr 31. Prace na linii kolejowej nr 203 na odcinku Tczew – Czersk – lista rezerwowa;

— nr 116. Prace na linii kolejowej nr 203 odcinku Tczew - Wierzchowo Człuchowskie: etap III pozostałe prace – lista rezerwowa.

Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych:

— Budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej wraz z budową układów tłocznych i modernizacją przepompowni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2000 RLM, w tym – Jabłowo i Starogard Gdański.

Działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami planowane są na podstawie analizy bieżących potrzeb. Ich rozmieszczenie następuje w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lokalizację inwestycji celu publicznego ustala się w drodze decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego.

4.6. Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

Infrastruktura drogowa

W zakresie rozwoju systemów komunikacji istotne jest utrzymanie oraz wzmocnienie systemu komunikacji drogowej, pieszej i rowerowej poprzez stworzenie powiązań terenów przeznaczonych pod zainwestowanie z istniejącą strukturą przestrzenną miejscowości oraz z otoczeniem. Ponadto należy dążyć do budowy i rozbudowy lokalnego układu komunikacyjnego, w tym infrastruktury obsługi transportu zbiorowego (w tym P&R i B&R) w węzłach integracyjnych i przystankach zintegrowanych.

Na rozwój infrastruktury komunikacyjnej na terenie gminy znaczący wpływ będzie miała realizacja planowanej obwodnicy Starogardu Gdańskiego, która przebiegać będzie przez obszar gminy i której celem jest wyprowadzenie ruchu tranzytowego, jaki koncentruje się w mieście na drodze krajowej nr 22.

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Należy dążyć do budowy, rozbudowy i modernizacji sieci i urządzeń wodociągowych (np. ujęcia wody, stacje uzdatniania), zapewniających dostawę wody pitnej o odpowiedniej jakości. Z kolei poprawa dostępności do systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych nastąpi m.in. poprzez weryfikację obszarów i granic aglomeracji ściekowych, w tym budowę, rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków oraz kanalizacji sanitarnej wraz z budową układów tłocznych i modernizacją przepompowni ścieków.

Infrastruktura elektroenergetyczna

Kluczowe w zakresie infrastruktury elektroenergetycznej jest zagwarantowanie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej. Należy dążyć do uwzględniania w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym potrzeb bezpieczeństwa energetycznego m.in. poprzez rezerwowanie pasów terenów wolnych od zabudowy i przeszkód terenowych dla projektowanej i planowanej infrastruktury elektroenergetycznej, a na etapie jej eksploatacji zapewniających dostęp do sieci i urządzeń energetycznych. Zaopatrzenie w energię elektryczną powinno być zapewnione na podstawie warunków przyłączenia, określonych przez gestora sieci, z istniejącej sieci elektroenergetycznej. Istniejącą i projektowaną sieć elektroenergetyczną należy przystosować do planowanego zagospodarowania.

Powinna następować również modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego w kierunku energooszczędnych, inteligentnych układów, wykorzystujących źródła odnawialne.

Infrastruktura gazowa

W zakresie rozwoju infrastruktury gazowej należy dążyć do eliminowania lub maksymalnego ograniczania negatywnego oddziaływania na środowisko, walory krajobrazu i bezpieczeństwo mieszkańców.

Infrastruktura światłowodowa

Dla zapewnienia rozwoju infrastruktury cyfrowej gminy należy dążyć do budowy, rozbudowy lub przebudowy sieci telekomunikacyjnych, szczególnie na potrzeby szerokopasmowego i światłowodowego dostępu do Internetu.

Infrastruktura społeczna

Infrastruktura społeczna powinna być realizowana w oparciu o następujące zasady:

- zwiększenie dostępności obiektów, w których świadczone są usługi społeczne, w szczególności w zakresie oświaty, kultury, opieki społecznej i opieki zdrowotnej,
- zwiększenie dostępności obiektów, w których prowadzone są formy wychowania przedszkolnego oraz opieki nad dziećmi do lat 3,

- lokalizowanie infrastruktury społecznej w ramach terenów zabudowy mieszkaniowej, mieszkaniowo-usługowej lub usługowej z dostosowaniem do rangi miejscowości,
- unikanie koncentracji obiektów na jednym obszarze,
- tworzenie nowej infrastruktury społecznej łatwo dostępnej komunikacyjnie, zarówno dla pieszych, jak i dla użytkowników transportu publicznego,
- rozwijanie bazy sportowo-rekreacyjnej powiązanej z infrastrukturą szkolną,
- dążenie do zaspokajania potrzeb osób starszych, z niepełnosprawnościami, dzieci i innych grup wymagających specjalnego wsparcia,
- stosowanie koncepcji projektowania uniwersalnego w ramach budowy, rozbudowy, przebudowy i remontu obiektów z przeznaczeniem na cele społeczne,
- likwidowanie barier architektonicznych dotychczasowej infrastruktury społecznej.

4.7. Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

W zakresie lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW należy stosować obowiązujące przepisy prawa. Strategia rozwoju nie określa obszarów z przeznaczeniem na lokalizację takich urządzeń, natomiast wskazuje zasady, jakie należy uwzględnić w przypadku planowania ich rozmieszczenia. Lokalizacja urządzeń powinna odbywać się z preferowaniem obszarów i miejsc o największym potencjale zasobowym, przy uwzględnieniu konieczności eliminowania lub maksymalnego ograniczania zagrożeń i negatywnego oddziaływania tej infrastruktury na środowisko, w tym na bioróżnorodność, powiązania przyrodnicze, walory krajobrazowe i zdrowie ludzi.

Do lokalizacji farm fotowoltaicznych preferowanymi są tereny w obrębie kompleksów najsłabszych gruntów rolnych i gruntów zrekultywowanych na cele inne niż rolnicze i leśne.

Małe elektrownie wodne preferuje się na już istniejących obiektach piętrzących.

W przypadku instalacji na biomasę i biogaz powinny być one lokalizowane poza terenami zabudowy mieszkaniowej, w oparciu o składowiska odpadów komunalnych i oczyszczalnie ścieków, z uwzględnieniem strefy ochronnej o szerokości nie mniejszej niż 300 metrów od istniejącej i planowanej zabudowy mieszkaniowej oraz z uwzględnieniem warunków wietrznych.

W przypadku rozważania lokalizacji siłowni wiatrowych należy wziąć pod uwagę brak przeciwwskazań wynikających z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego, krajobrazu kulturowego oraz bezpieczeństwa i obronności państwa, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów odrębnych.

4.8. Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Dopuszcza się lokalizację przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenach produkcyjnych, magazynowych i składowych funkcjonujących w ramach terenów inwestycyjnych o funkcji produkcyjno-usługowej, służących rozwojowi gospodarczemu gminy, przy uwzględnieniu zasad ochrony środowiska.

Lokalizacja nowych obiektów budowlanych oraz nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego.

4.9. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

W zakresie kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej:

- należy dążyć do kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej na gruntach najwyższych klas bonitacyjnych I-IV,
- należy dążyć do ochrony gruntów rolnych klas bonitacyjnych I-III oraz gruntów leśnych przed ich nieuzasadnionym przeznaczaniem na cele nierolnicze i nieleśne,
- należy dążyć do przeznaczania części terenów rolnych najsłabszych gleb pod zalesienia,
- należy dążyć do tworzenia warunków infrastrukturalnych i transportowych dla lokalizacji inwestycji służących tworzeniu nowoczesnych gospodarstw rolnych, o charakterze wielkoobszarowym i zmechanizowanym,
- należy dążyć do kształtowania struktury krajobrazu rolniczego w sposób wspierający zachowanie lub zwiększenie różnorodności biologicznej, przez urozmaicanie warunków siedliskowych roślin i zapewnianie warunków schronienia dla jak największej liczby gatunków zwierząt,
- należy dążyć do wykorzystywania niezagospodarowanych obszarów rolniczych oraz zachęcania i promowania przekształcania pól o niskich klasach bonitacyjnych gleb na zadrzewienia śródpolne, zalesienia, małe zbiorniki wodne itp.,
- na obszarach użytkowanych rolniczo należy dążyć do pozostawiania pasów gruntu wokół oczek wodnych i wszelkiego typu mokradeł, celem umożliwienia rozwoju półnaturalnych zbiorowisk roślinnych w postaci zarośli, szuwarów, ugrupowań roślinności bagiennej, które spontanicznie tworzą się w wyniku braku bezpośredniego użytkowania lub pod wpływem koszenia i wypasu,
- w dolinach rzek należy dążyć do zadbania o zachowanie tradycyjnej gospodarki łkowej, a zwłaszcza niezastępowanie półnaturalnych łąk przez pola i intensywne użytki zielone,
- należy dążyć do ochrony półnaturalnych ekosystemów (m.in. łąk) w warunkach normalnego użytkowania gospodarczego dużych obszarów,

- należy dążyć do ochrony zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz do zwiększenia ich udziału powierzchniowego, przez popieranie spontanicznego rozwoju drzew i krzewów na miedzach, wokół oczek wodnych i innych miejsc nienadających się do rolniczego wykorzystania,
- należy dążyć do ochrony torfowisk w kompleksach pól uprawnych przez zaniechanie odwodnień i zapobieganie eutrofizacji,
- należy dążyć do tworzenia barier biologicznych, przeciwdziałających się rozprzestrzenianiu zanieczyszczeń przez migrację wodną oraz powstawaniu erozji wietrznej i wodnej,
- należy dążyć do zaprzestania osuszania łąk, torfowisk i mokradeł (unikanie nadmiernych melioracji),
- należy dążyć do prowadzenia rekultywacji drobnych terenów zdewastowanych zgodnie z zasadą kształtowania zróżnicowanych warunków środowiskowych, stosując głównie kierunek rekultywacji fitomelioracyjny i krajobrazowy,
- należy dążyć do ograniczania zmian przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne,
- należy dążyć do uwzględniania nadrzędności pozaprodukcyjnych funkcji lasów w prowadzeniu gospodarki leśnej, w szczególności w lasach ochronnych, lasach o szczególnych walorach przyrodniczych, na terenach przyrodniczo wrażliwych (wydmowych, podmokłych, na znacznych spadkach terenu) oraz pełniących funkcje rekreacyjne, w szczególności w granicach administracyjnych miast i w ich bezpośrednim otoczeniu,
- należy dążyć do zachowania trwałości istnienia lasów, kształtowania ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej oraz zachowania bogactwa biologicznego,
- należy dążyć do tworzenia warunków do zwiększania powierzchni lasów i zadrzewień, zwłaszcza:
 - na terenach leśnej potencjalnej roślinności naturalnej, cechujących się aktualną niską lesistością,
 - w obrębie gruntów rolnych o najniższej przydatności rolniczej,
 - na obszarach objętych potencjalnymi i czynnymi procesami erozyjnymi,
 - na obszarach porolnych, objętych sukcesją naturalną.

4.10. Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Na terenie gminy nie zostały wyznaczone obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji. Natomiast terenami wskazanymi do przekształceń i rehabilitacji są głównie zespoły

wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej i dawnych PGR-ów oraz innych nieużytkowych baz produkcji rolniczej. Do najważniejszych działań w zakresie zasad kształtowania zagospodarowania przestrzennego w tych obszarach należą:

- uporządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej i ruralistycznej poprzez właściwe zagospodarowywanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem,
- przebudowa, rozbudowa i remont budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym, w tym ich adaptacja na cele: gospodarcze, społeczne, edukacyjne, turystyczne lub kulturalne, przyczyniająca się do tworzenia stałych miejsc pracy,
- wyremontowanie lub przebudowa budynków i infrastruktury publicznej związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych,
- przebudowa przestrzeni publicznych: placów, parkingów, placów zabaw dla dzieci, małej architektury, tworzenie nowych miejsc rekreacji, terenów zieleni urządzonej,
- poprawa funkcjonalności ruchu kołowego, ruchu pieszego,
- poprawa dostępności do sieci urządzeń infrastruktury technicznej,
- dla obiektów związanych z rolnictwem dopuszczanie również pozarolniczego wykorzystania istniejących obiektów do nowych działalności,
- przywrócenie przestrzeniom i budynkom należnej im roli w strukturze gminy.

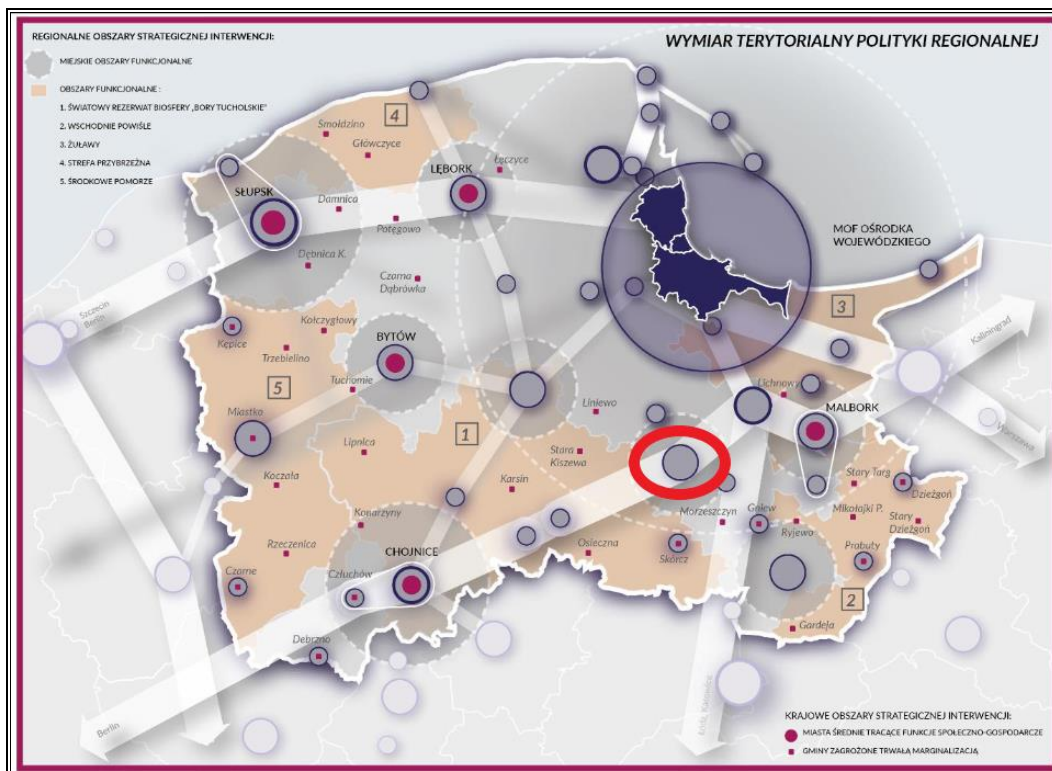
Obszarami potencjalnej rekultywacji lub remediacji są tereny dawnego składowiska odpadów w Linowcu (w trakcie rekultywacji), tereny złóż surowców naturalnych, w których eksploatacja kopaliny została zakończona lub zaniechana, teren dawnej oczyszczalni ścieków ZF Polpharma w Owidzu. Rekultywacja obiektów przemysłowych i poeksploatacyjnych powinna być zgodna z decyzjami urzędowymi dotyczącymi działań rekultywacyjnych lub remediacji. Potencjalne zmiany funkcji obszarów będą możliwe po zakończeniu prac rekultywacyjnych i określeniu docelowej funkcji obszarów, z uwzględnieniem aktualnego przeznaczenia terenu w dokumentach planistycznych.

5. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Gmina Starogard Gdański nie została zakwalifikowana do Obszarów Strategicznej Interwencji zidentyfikowanych na poziomie krajowym, wobec których politykę rozwoju adekwatną do przedmiotu delimitacji prowadzi Rada Ministrów RP, ani na poziomie wojewódzkim, wobec którego politykę rozwoju adekwatną do przedmiotu delimitacji prowadzi Samorząd Województwa⁵³.

⁵³ *Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030*, załącznik do uchwały 376/XXXI/21 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 12 kwietnia 2021 roku, s. 122.

Rysunek 2. Położenie Gminy Starogard Gdański na tle Obszarów Strategicznej Interwencji

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030, s. 122

Gmina Starogard Gdański należy do Starogardzkiego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego. Jest to zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi, jednolitymi celami rozwoju⁵⁴. Zasięg przestrzenny MOF Starogardu Gdańskiego obejmuje miasto Starogard Gdański, gminy wiejskie Bobowo, Starogard Gdański i Zblewo. Funkcjonowanie MOF środków subregionalnych służy wzmocnieniu ich konkurencyjności u zdolności dyfuzji czynników rozwojowych na sąsiednie obszary zurbanizowane i obszary wiejskie, stymulując rozwój całego regionu jako rozwoju zrównoważonego terytorialne.

6. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy Starogard Gdański

Na terenie gminy Starogard Gdański nie wyznacza się obszarów strategicznej interwencji na poziomie lokalnym.

⁵⁴ <https://www.prawo.pl/samorzad/obszary-funkcjonalne-miejskie-wiejskie-specjalne,98211.html> (dostęp: 02.08.2023 r.)

7. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie wdrażanie dokumentu, a następnie jego monitoring i ewaluację.

Działania wyznaczone w dokumencie wynikają z kompetencji Gminy oraz ze zdiagnozowanych problemów i potrzeb mieszkańców. Ich koordynacja należy do obowiązku władzy wykonawczej Gminy Starogard Gdański – Wójta Gminy Starogard Gdański.

Wdrażanie Strategii będzie obejmować w szczególności.

- realizację przypisanych działań,
- ewaluację i monitorowanie procesu realizacji działań określonych w strategii,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych działań od partnerów i interesariuszy strategii,
- koordynację procesu jej aktualizacji we współpracy z Radą Gminy Starogard Gdański,
- zapewnianie promocji strategii,
- poszukiwanie, wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi pozabudżetowych źródeł finansowania dla działań.

Wójt Gminy będzie koordynował realizację założeń Strategii, które wykonywane będą przez poszczególne referaty i pracowników Urzędu Gminy Starogard Gdański oraz kierowników, dyrektorów gminnych jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za wdrażanie poszczególnych kierunków działań przydzielonych im ze względu na posiadane kompetencje w danym zakresie.

Rada Gminy będzie wsparciem strategicznym przy realizacji strategii oraz podejmowaniu decyzji strategicznych.

Ponadto w Strategii znajdują się również działania, których realizację wspierać mogą, organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorcy z terenu gminy, partnerzy społeczno-gospodarczy. Stąd istotne jest również wdrażanie skutecznych mechanizmów współdziałania między Gminą i pozostałymi zainteresowanymi. Wszyscy partnerzy zaangażowani, realizujący działania w ramach Strategii będą aktywnie współpracować z Gminą Starogard Gdański (liderem i koordynatorem).

Rysunek 3. Podział zadań realizacji Strategii

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Gminy będzie wdrażana poprzez wykorzystanie instrumentów obejmujących narzędzia programowe i finansowe, których zakres przedmiotowy lub kierunki wydatkowania środków podlegają bezpośredniej kontroli ze strony organów samorządu. Należą do nich m.in. programy branżowe, strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów, uchwały budżetowe i inne dokumenty finansowe, określające krótko i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, projekty międzysektorowe i międzyorganizacyjne, w tym zlecanie organizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym, czy klubom sportowym.

Dodatkowo rekomendowane jest również przyjęcie i aktualizacja szczegółowych programów i planów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji w zakresie celów wskazanych w Strategii w poszczególnych dziedzinach (np. pomocy społecznej, ochrony środowiska, rewitalizacji, gospodarki niskoemisyjnej oraz pozostałych strategii i programów jednorocznych).

Wobec powyższego, dla sprawnej realizacji przedmiotowej strategii konieczne będzie opracowywanie/ aktualizacja i wdrażanie następujących dokumentów (strategii, programów, planów) wykonawczych:

- programu ochrony środowiska,
- projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe,
- programu opieki nad zabytkami,
- wieloletniego programu gospodarowania zasobem mieszkaniowym gminy,

- strategii rozwiązywania problemów społecznych,
- programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- programu wspierania rodziny,
- programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomani.

Ważnym aspektem wdrażania Strategii jest również zachęcanie lokalnej społeczności do aktywnego udziału w planowaniu i realizacji zaplanowanych działań, przyczyniających się do rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy. Pełna wersja Strategii znajdować się będzie na stronie internetowej Gminy oraz dostępna będzie do wglądu w Urzędzie Gminy.

Monitoring wdrażania Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami i celami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu pozyskanych informacji oraz danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji działań i osiągnięcia celów,
- prognozowanie możliwych zmian warunków realizacji Strategii,
- podjęcie czynności naprawczych i zabezpieczających,
- informowanie lokalnej społeczności o osiągniętych efektach,
- zapewnienie spójności różnych dokumentów programowych.

Poniższa tabela przedstawia proponowane wskaźniki produktu i rezultatu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy.

Tabela 10. Wskaźniki realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030

Mierniki osiągnięcia założeń	Jednostka miary	Źródło danych	Oczekiwania zmiana
Liczba wybudowanych sal gimnastycznych	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wybudowanych boisk wielofunkcyjnych	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wyposażonych placów zabaw	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba zadaszonych wiat	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Powierzchnia zagospodarowanego terenu rekreacyjnego	ha	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba rozbudowanych/przebudowanych szkół	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wybudowanych żłobków	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wybudowanych przedszkoli	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wybudowanych świetlic wiejskich	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba nowo wybudowanych obiektów zapewniających dostęp do usług kulturalnych	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba zabytków i obiektów zabytkowych, których stan uległ poprawie	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba zorganizowanych działań o tematyce kształtowania dziedzictwa kulturowego	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba imprez kulturalnych zorganizowanych na terenie gminy	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba zorganizowanych zajęć dla mieszkańców gminy	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wybudowanych remiz strażackich	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba zakupionych wozów strażackich	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wybudowanych garażów OSP	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba dobudowanych budynków usługowych OSP	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wybudowanych/rozbudowanych klubów seniora	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wybudowanych obiektów wspierających osoby starsze w ramach funkcjonowania Centrum Usług Społecznych	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wybudowanych podjazdów dla osób niepełnosprawnych	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Długość wybudowanego światłowodu	km	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost

Strategia Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030

Mierniki osiągnięcia założeń	Jednostka miary	Źródło danych	Oczekiwania zmiana
Liczba wybudowanych domów mieszkalnych	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba przeprowadzonych interwencji	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba udzielonych świadczeń finansowych i rzeczowych	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba rozpoznanych potrzeb osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba upowszechnionych informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym i stażach	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba zrealizowanych programów i projektów na rzecz osób zagrożonych lub dotkniętych ubóstwem	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba zorganizowanych prac interwencyjnych i społecznie użytecznych	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wspartych osób bezdomnych	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Długość wybudowanych dróg	km	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Długość rozbudowanych dróg	km	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Długość przebudowanych dróg	km	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wykonanych projektów	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Długość zmodernizowanych dróg	km	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Długość wybudowanych chodników	km	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Długość wybudowanych ciągów pieszo-rowerowych	km	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Długość wybudowanych ścieżek rowerowych	km	GUS/ Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost >22,6
Powierzchnia terenów inwestycyjnych	ha	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba nowych zakładów pracy	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej	km	GUS/ Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost >120,0
Liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba rozbudowanych stacji uzdatniania wody	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost

Strategia Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030

Mierniki osiągnięcia założeń	Jednostka miary	Źródło danych	Oczekiwania zmiana
Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wybudowanych zbiorników wodnych	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba zamontowanych instalacji OZE	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba wymienionych źródeł ciepła	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost
Liczba przeprowadzonych szkoleń	szt.	Urząd Gminy Starogard Gdański	wzrost

Źródło: Opracowanie własne

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości Strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i działań strategii, rozwiązywanie problemów. Ewaluacji podlegać będzie materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen; oraz ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałość i spójności.

Sprawozdawczość na potrzeby monitoringu i ewaluacji będzie realizowana w okresach rocznych, w oparciu o analizę wskaźnikową, na podstawie własnych danych i informacji statystyki publicznej generowanej przez Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, a także statystyk realizatorów działań. Organem odpowiedzialnym za monitorowanie będzie Wójt Gminy Starogard Gdański, który realizuje swoje zadania poprzez jednostki podległe.

Ponadto do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących ze sprawozdań i raportów. Bezpośrednim wskaźnikiem wykonania Strategii będzie stopień realizacji zaplanowanych w niej działań.

Informacje przede wszystkim zawarte będą w sporządzanym w terminie do dnia 31 maja każdego roku, raporcie o stanie gminy, który wynika z nałożonymi na jednostki samorządu terytorialnego zobowiązaniem wynikającym z art. 28aa ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 poz. 40 ze zm.). Prowadzony monitoring pozwoli na wykrycie zagrożenia w zakresie braku realizacji danego zadania i osiągnięcia założonych wskaźników oraz na ewentualną konieczność modyfikacji planowanych do realizacji działań lub podmiotów współpracujących przy ich realizacji.

Do roku od zakończenia realizacji Strategii sporządzony zostanie raport z ewaluacji zawierający podsumowanie efektów wybranych do realizacji działań w całym okresie jej wdrażania. Pozwoli to uzyskać pełny obraz i ocenę realizacji założeń Strategii. Będzie on również określał wnioski i rekomendacje, które pozwolą usprawnić proces wdrażania Strategii na kolejne lata.

8. Ramy finansowe i źródła finansowania

Zaplanowane do realizacji działania wskazane w Strategii, oprócz odpowiednich zasobów ludzkich i rzeczowych, muszą posiadać odpowiednie zasoby finansowe. Efektywna polityka rozwoju Gminy powinna wykorzystywać dostępne zewnętrzne środki finansowe oraz być dostosowana do możliwości budżetowych. Gmina Starogard Gdański, przystępując do realizacji danego działania, w pierwszej kolejności analizuje możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania na ten cel, tj.

- środki pochodzące z budżetu państwa,
- środki budżetowe jednostek samorządu terytorialnego województwa, powiatu,
- fundusze europejskie,
- fundusze celowe,
- fundusze Europejskiego Instrumentu Odbudowy,
- inne fundusze związane z funkcjonowaniem Unii Europejskiej,
- środki sektora pozarządowego oraz środki prywatne w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe rynku kapitałowego.

Główne źródła finansowania działań oraz wkładu własnego stanowi budżet Gminy. Część działań przewidzianych w Strategii należy do zadań realizowanych w ramach funkcjonowania gminnych jednostek organizacyjnych. Wobec tego środki na te działania pochodzić będą z dochodów własnych Gminy. Realizacja części działań zakłada również współpracę z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, stowarzyszeniami, pozostałymi partnerami. Współpraca ta może również opierać się na wspólnym finansowaniu działań, przekazaniu dotacji na ich realizację.

W poniższej tabeli przedstawiono szacunkowy harmonogram realizacji działań wyznaczonych w Strategii.

Tabela 11. Harmonogram realizacji działań Strategii Rozwoju Gminy

Cel operacyjny	Kierunki działań	Okres wdrażania								Planowane koszty realizacji zadania/ Planowane źródło finansowania.
		2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Cel strategiczny 1. Wysoka jakość życia mieszkańców										
Cel operacyjny 1.1. Dobra dostępność usług społecznych i kultury	Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
	Zwiększenie jakości edukacji i wychowania									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
	Poprawa oferty kulturalnej gminy									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
	Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych									Budżet Gminy Urząd Marszałkowski Środki zewnętrzne
	Poprawa dostępności architektonicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
	Dostęp do szybkiego Internetu dla mieszkańców gminy									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Cel operacyjny 1.2. Wsparta infrastruktura mieszkaniowa	Budowa domów mieszkalnych									Budżet Gminy Społeczna Inicjatywa Mieszkaniowa Środki zewnętrzne
	Podjęmowanie interwencji na rzecz osób zagrożonych utratą lokalu mieszkalnego									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Cel operacyjny 1.3. Wsparte osoby w trudnej sytuacji życiowej	Rozwiązywanie problemów i przezwyciężanie trudności osób w trudnej sytuacji życiowej									Budżet Gminy Środki zewnętrzne

Strategia Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030

Cel operacyjny	Kierunki działań	Okres wdrażania								Planowane koszty realizacji zadania/ Planowane źródło finansowania.
		2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Cel strategiczny 2. Zrównoważony rozwój lokalnej gospodarki										
Cel operacyjny 2.1. Rozwinięta infrastruktura drogowa i okołodrogowa wspierająca rozwój gospodarczy	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
	Rozbudowa infrastruktury okołodrogowej									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Cel operacyjny 2.2. Wsparta oferta inwestycyjna	Rozszerzenie oferty inwestycyjnej									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Cel strategiczny 3. Dobry stan środowiska										
Cel operacyjny 3.1. Wsparta gospodarka wodno-ściekowa	Budowa kanalizacji sanitarnej									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
	Modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody									Budżet Gminy, Rządowy Środki zewnętrzne
	Modernizacja oczyszczalni ścieków									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
	Budowa zbiorników wodnych									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Cel operacyjny 3.2. Dobra jakość powietrza	Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
	Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej									Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Cel operacyjny 3.3. Dobry stan wód	Zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu									Budżet Gminy Środki zewnętrzne

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej opisano fundusze i środki zewnętrzne, które stanowią potencjalne źródła finansowania działań strategicznych.

Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027 – obejmują zakres tematyczny dotyczący:

- bezpieczeństwa środowiska energetycznego,
- bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej,
- edukacji i kapitału społecznego,
- gospodarki, rynku pracy, oferty turystycznej i czasu wolnego,
- mobilności i komunikacji.

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021-2027 – udzielają wsparcia na inwestycje dotyczące bezpieczeństwa energetycznego Polski, rozwoju odnawialnych źródeł energii, ochrony środowiska, bezpiecznego i ekologicznego transportu.

W ramach Funduszy Europejskich dla Pomorza i Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko realizowane są również projekty Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych 2021-2027, które mają wspierać miejskie obszary funkcjonalne (MOF), wskazane w strategii rozwoju województwa.

Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy – program pomaga zwiększyć dostęp do ultraszybkiego internetu szerokopasmowego, rozwijania e-usług oraz podnoszenie kompetencji cyfrowych społeczeństwa.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – wsparcie skierowane jest do rolników i ich grup, samorządów, przedsiębiorców i mieszkańców obszarów wiejskich. W skład wchodzi obszary:

- interwencja – rolnictwo ekologiczne,
- interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne
- interwencje leśne i zadrzewieniowe

Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność – realizacja związana jest z działalnością Lokalnych Grup Działania i opracowanych przez nich Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2021-2027. Gmina Starogard Gdański należy do Lokalnej Grupy działania „Chata Kociewia”. Celami wyznaczonymi w projekcie LSR obszaru LGD „Chata Kociewia” na lata 2021-2027 są:

- ochrona środowiska i różnorodności biologicznej obszaru Lokalnej Grupy Działania „Chata Kociewia”,
- rozwój lokalny oparty o aktywizację i wzmocnienie postaw przedsiębiorczych na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Chata Kociewia”,

- podniesienie atrakcyjności turystycznej, kulturowej i rekreacyjnej obszaru Lokalnej Grupy Działania „Chata Kociewia”,
- wzmocnienie kapitału społecznego na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Chata Kociewia”.

Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspierają przedsięwzięcia, w formie instrumentów zwrotnych, z zakresu ochrony środowiska, efektywności energetycznej, energii odnawialnej, ekologii, ochrony przyrody oraz zarządzania gospodarką wodną i odpadową.

Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg

Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg (RFRD) stanowi kompleksowy instrument wsparcia realizacji zadań na drogach zarządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Jego celem jest przyspieszenie powstawania nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury drogowej na szczeblu lokalnym, stanowiącej ważny element prawidłowego funkcjonowania i rozwoju gospodarki oraz przyczyniającej się do poprawy poziomu życia obywateli.

Funduszu ma również na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych. Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej stanowi przy tym działanie komplementarne do inicjatyw podejmowanych na szczeblu krajowym w odniesieniu do budowy systemu autostrad i dróg ekspresowych, przyczyniając się do stworzenia spójnego i zintegrowanego systemu transportowego.

Program Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego mają na celu dofinansowanie zadań z zakresu kultury o charakterze projektowym, z wyłączeniem stałej działalności kulturalnej podmiotów. Skierowane są do instytucji kultury, organizacji pozarządowych, instytucji filmowych, szkół i uczelni wyższych, jednostek samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych, kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych. Wyjątek stanowi jeden program – Ochrona zabytków, w ramach którego osoby fizyczne mogą również składać wniosek o wsparcie.

Programy Ministerstwa Sportu i Turystyki – mają na celu wsparcie małych i średnich klubów, sportowe talenty, szkolnych klubów sportowych.

Programy Ministerstwa Edukacji i Nauki – wspierają inwestycje w oświacie, udzielają pomocy dzieciom i uczniom w formie zasiłku losowego na cele edukacyjne, uczniom w formie wyjazdów edukacyjno-terapeutycznych oraz dzieciom i uczniom w formie zajęć opiekuńczych

i terapeutyczno-edukacyjnych, uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych, wspierają integrację międzypokoleniową i rozwój potencjału infrastrukturalnego podmiotów wspierających systemy oświaty i wychowania i inne.

Programy Ministerstwa Sprawiedliwości – Fundusz sprawiedliwości – zapewnia natychmiastową i bezpłatną pomoc doraźną osobom pokrzywdzonym przestępstwem, świadkom oraz osobom im najbliższym. W jego ramach można uzyskać pomoc m.in. na sprzęt dla strażaków ochotników, kamizelki odblaskowe dla uczniów, sprzęt medyczny dla szpitali i inne.

Fundusze norweskie i EOG 2014-2021

Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy (czyli tzw. Fundusze norweskie i EOG) to forma bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Islandię, Norwegię, i Lichtenstein nowym członkom UE – kilkunastu państwom Europy Środkowej i Południowej oraz krajom bałtyckim. Głównym celem Funduszy norweskich i Funduszy EOG jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem.

Za koordynację wdrażania Funduszy norweskich i EOG w Polsce odpowiada Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju.

Programy w ramach III edycji Funduszy norweskich i EOG będą wdrażane do 2024 r. Wyjątek stanowi Fundusz Współpracy Dwustronnej, który będzie wdrażany do 30 kwietnia 2025 r. Do programów tych należą:

- Rozwój przedsiębiorczości i innowacje,
- Rozwój Lokalny,
- Badania naukowe,
- Edukacja,
- Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu,
- Kultura,
- Zdrowie,
- Sprawiedliwość,
- Sprawy Wewnętrzne,
- Fundusz Współpracy Dwustronnej,
- Pomoc Techniczna,
- Fundusz NGO,

- Social Dialogue-Decent Work,
- Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych – Fundusz przeciwdziałania COVID-19,
- Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych,
- Cyfrowa Polska.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)

Jest to kompleksowy program reform i projektów strategicznych. Jego celem jest wzmocnienie odporności gospodarczej i społecznej oraz budowa potencjału polskiej gospodarki na przyszłość. Powyższy Program ma odbudować kondycję gospodarki po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 i zapewnić jej większą odporność na przyszłe nieprzewidziane okoliczności. Środki przyznawane w ramach programu mają być przeznaczone na modernizację technologiczną, trafić do rodzimych firm oraz poprawić jakość życia Polaków i konkurencyjność naszej gospodarki.

W ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności Polska będzie miała do dyspozycji ok. 58,1 mld euro, w tym: 23,9 mld euro w formie dotacji oraz 34,2 mld euro w pożyczkach. Czas na wykorzystanie tych środków to rok 2026.

Środki muszą być przeznaczone na konkretne inwestycje, wpisujące się w kluczowe obszary dla UE: infrastruktura, transport, energia i środowisko, innowacje, cyfryzacja, zdrowie, społeczeństwo oraz spójność terytorialna.

Wobec powyższego, Plan odbudowy ma na celu zbudowanie odporności poprzez realizację projektów w następujących obszarach:

1. Odporne społeczeństwo:
 - Ochrona zdrowia.
 - Edukacja.
2. Odporne państwo:
 - Cyfryzacja usług publicznych
 - Infrastruktura i komunikacja
3. Odporna gospodarka:
 - Umiejętności.
 - Nowe technologie.
4. Odporne środowisko:
 - Budynki.
 - Energetyka.

Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018 – 2027 (PROO) i Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO)

PROO to program bezpośredniego wsparcia rozwoju polskich organizacji obywatelskich. Dotacje w ramach programu będą przydzielane na rozwój instytucjonalny organizacji oraz realizację ich celów statutowych. Dotacje będzie można uzyskać zarówno na realizację wieloletniej strategii rozwoju organizacji, budowę kapitału żelaznego, ale także np. na zaspokojenie nagłych potrzeb w sytuacjach awaryjnych. Są uruchamiane konkursy dla mediów obywatelskich, organizacji strażniczych, think tanków.

Celem FIO jest natomiast dofinansowywanie projektów mających na celu zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne. Dotację można otrzymać na projekt społeczny. Zakres możliwych do zrealizowania działań obejmuje wszystkie obszary działalności pożytku publicznego. W ramach Programu wydzielone zostały cztery priorytety: „Małe Inicjatywy”, „Aktywne Społeczeństwo”, „Aktywni Obywatele”, „Silne Organizacje Pozarządowe”.

Fundusz Inwestycji Samorządowych

Fundusz Inwestycji Samorządowych zarządzany jest przez Polski Fundusz Rozwoju. Fundusz powstał z myślą o zapewnieniu kapitału niezbędnego dla realizacji inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Fundusz oferuje kilka instrumentów finansowych: kapitał wspólnika/akcjonariusza, pożyczka wspólnika/akcjonariusza, dług podporządkowany względem finansowania bankowego. Samorządy dokonują wyboru wspólnika, jako akcjonariusza w trybie procedur konkurencyjnych. Głównymi sektorami objętymi tą formą finansowania są zadania użyteczności publicznej i zadania własne jednostek samorządu terytorialnego, w tym głównie drogi, ulice, mosty, sektor wodno-kanalizacyjny, infrastruktura społeczna, gospodarka odpadami, transport zbiorowy, ciepłownictwo, ochrona zdrowia. Samorządy mogą pozyskać również środki na obiekty: infrastruktury sportowej, infrastruktury wspierającej biznes czy infrastruktury miejskiej.

Bank Gospodarstwa Krajowego

— **Rządowy Fundusz Polski Ład – Program Inwestycji Strategicznych** – ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych przez bezzwrotne dofinansowanie realizowany przez jednostki samorządu terytorialnego. Program obejmuje ponad 30 obszarów gospodarki, w tym m.in.: inwestycje w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, modernizację źródeł ciepła na zeroemisyjne, czy w gospodarowanie odpadami, a także inwestycje społeczne tj. żłobki, przedszkola czy ścieżki rowerowe.

- **Rządowy Program Odbudowy Zabytków** – ma na celu wsparcie samorządów w poprawieniu stanu i w odbudowie, remontach obiektów zabytkowych przyczyniając się do ich poprawy stanu i chronieniu przed degradacją i niszczeniem.

9. Załączniki

Załącznik 1. Środowisko przyrodnicze

Załącznik 2. Środowisko kulturowe i turystyka

Załącznik 3. Użytkowanie terenu

Załącznik 4. Środowisko wodne

Załącznik 5. Infrastruktura techniczna

Załącznik 6. Infrastruktura kanalizacyjna

Załącznik 7. Elementy struktury osadniczej wraz z układem komunikacyjnym

Załącznik 8. Kierunki zmian w przestrzeni gminy

Załącznik 9. Strefy funkcjonalno-przestrzenne gminy

Załącznik 10. Infrastruktura społeczna

Załącznik 11. Infrastruktura wodociągowa

Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Charakterystyka JCWP, których zlewnie znajdują się na terenie gminy Starogard Gdański	17
Tabela 2. Analiza SWOT – wymiar społeczny	28
Tabela 3. Analiza SWOT – wymiar gospodarczy	29
Tabela 4. Analiza SWOT – wymiar przestrzenny (środowisko i infrastruktura)	29
Tabela 5. Problemy, przyczyny i potrzeby rozwojowe gminy	31
Tabela 6. Cele strategiczne i operacyjne	33
Tabela 7. Cel strategiczny 1. Wysoka jakość życia mieszkańców	35
Tabela 8. Cel strategiczny 2. Zrównoważony rozwój lokalnej gospodarki	39
Tabela 9. Cel strategiczny 3. Dobry stan środowiska	41
Tabela 10. Wskaźniki realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Starogard Gdański na lata 2023-2030	76
Tabela 11. Harmonogram realizacji działań Strategii Rozwoju Gminy	81
Rysunek 1. Położenie gminy Starogard Gdański na tle województwa pomorskiego i powiatu starogardzkiego	12
Rysunek 2. Położenie Gminy Starogard Gdański na tle Obszarów Strategicznej Interwencji	72
Rysunek 3. Podział zadań realizacji Strategii	74